

Journal of Economy Culture and Society

E-ISSN: 2645-8772

Araştırma Makalesi / Research Article

Türkiye Basketbol Liglerinde Güvencesiz Çalışma*

Precarious Work in Turkish Basketball Leagues

Ahmet Nusret BAŞTUĞ¹

* Bu çalışma Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA danışmanlığında hazırlanmış olduğum "Profesyonel Sporda Güvencesiz Çalışma: Türkiye Basketbol Ligleri Örneği" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹Araştırma Görevlisi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara, Türkiye

ORCID: A.N.B. 0000-0001-5314-4030

Corresponding author:

Ahmet Nusret BAŞTUĞ
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Ankara, Türkiye
E-mail: ahmet.bastug@hbv.edu.tr

Submitted: 25.03.2021

Accepted: 19.10.2021

Published Online: 24.01.2022

Citation: Bastug, A.N. (2022). Türkiye basketbol liglerinde güvencesiz çalışma. *Journal of Economy Culture and Society*, 65, 239-266.
<https://doi.org/10.26650/JECS2021-903064>

Öz

Güvencesiz çalışma olgusu yalnızca belirli meslekler veya sektörler ile sınırlı kalmayarak birçok çalışma alanını kapsamaktadır. Bu çalışma alanlarından biri de; 1980'li yıllar itibarıyla profesyonelleşerek küresel boyutta ekonomik bir çalışma alanı haline gelen profesyonel spordur. ILO, 2020 yılında düzenlemiş olduğu Spor Dünyasında İnsana Yaraşır İş başlıklı Küresel Diyalog Forumunda profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarına dikkat çekerek, sorunların çözümü doğrultusunda gerçekleştirilecek düzenlemelerin gerekliliğini vurgulamıştır. Bu çalışma; ILO'nun (2020) belirlemiş olduğu profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarının Türkiye Basketbol Liglerindeki yansımaları, spor kulüpleri tarafından çalıştırılan basketbolcuların bakış açısından ortaya koyarak sorunlara ilişkin gerçekleştirilecek düzenlemelere ışık tutmayı amaçlamaktadır. Bu doğrultuda Türkiye Basketbol Liglerinde spor kulüpleri tarafından çalıştırılan 10 profesyonel basketbolcu ile nitel araştırma yönteminin veri toplama türlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği gerçekleştirilmiş ve basketbolcuların görüşmelerde belirtmiş olduğu sorunlara ilişkin sesli ve görsel materyallerden yararlanılmıştır. Elde edilen verilerin betimsel analiz yoluyla yorumlanması ve özetlenmesiyle bulgulara ulaşılmıştır. Bu çerçevede Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunları; ücret, sakatlık ve iş göremezlik, kayıt dışı çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, hafta tatili, psikolojik taciz, ayrımcılık, fiziksel şiddet, sendikal temsil, eğitim, geleceğe ilişkin belirsizlik durumları ve Covid-19 sürecine ilişkin sorunlar şeklinde ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Güvencesiz çalışma, profesyonel spor, profesyonel sporcu, profesyonel spor kulüpleri, Türkiye basketbol ligleri

ABSTRACT

Precarious work is not limited to certain professions or market sectors but involves many fields of work. One such area is a professional sport that has become an economic field of work on a global scale. It has done so by becoming more professional since the 1980s. In the Global Dialogue Forum titled *Decent Work in the World of Sports* organized in 2020, the International Labor Organization (ILO) highlighted the problems

of precarious work in professional sports. It emphasized the necessity of regulations to be implemented in line with the solution of the problems. In this study, the author aimed to shed light on the regulations to be promulgated regarding the problems by demonstrating the problems of precarious working in professional sports determined by the ILO (2020) in Turkish Basketball Leagues from the perspective of basketball players employed by sports clubs. In this effort, the author employed a semi-structured interview technique, one of the data collection types of qualitative research method, with ten professional basketball players employed by sports clubs in Turkish Basketball Leagues and benefited from the audio and visual materials related to the problems provided by basketball players in the interviews. Findings were reached by interpreting and summarizing the data obtained through descriptive analysis. In this context, the precarious working problems of basketball players in Turkish Basketball Leagues have given rise to wage disparities, disability and incapacity issues, unregistered and uncompensated work, occupational health and safety problems, weekend vacation, psychological harassment, discrimination, physical violence, union representation, education, uncertainty about the future, and problems related to the Covid-19 process.

Keywords: Precarious work, professional sports, professional athletes, professional sports clubs, Turkish basketball leagues

EXTENDED ABSTRACT

Aim

The perception that professional athletes earn tremendous amounts of money and lead a luxurious lifestyle ignores their precarious working conditions. Although the social image created by few elite athletes gives the impression that sportsmanship profession is a respected field of work, most of their colleagues earn their livings from sports work under precarious working conditions. The ILO recently organized a Global Dialogue Forum titled *Decent Work in the World of Sports* in January 2020 to identify and regulate the precarious work problems of professional athletes. In this forum, the group found problems with protecting the right to pay, social insurance and unregistered work, occupational health and safety, discrimination, union representation, and education problems. This study will shed light on the regulations to be issued regarding these problems by revealing the consideration of the precarious working problems in professional sports determined by the ILO (2020) in Turkish Basketball Leagues from the perspective of basketball players employed by sports clubs.

Method

In this study, phenomenological design, which is one of the qualitative research methods, was used. The phenomenological design generally requires interviews, one of the data collection types of qualitative research methods. For this reason, the author conducted semi-structured interviews with ten professional basketball players employed by sports clubs in Turkish Basketball Leagues. Moreover, in addition to the semi-structured interviews about insecure working problems, audio and visual materials were used because of a suggestion of the interviewed basketball players to increase the validity and reliability of the study. Audio and visual materials are considered as one of the important data collection types of qualitative research methods. The findings were arrived at by applying descriptive analysis to the data obtained from the semi-structured interviews and audio and visual materials. The scope of this study constitutes the professional basketball players employed by the sports clubs in Turkish Basketball Leagues. In this context, ten professional basketball players comprise the study sample. They were determined using the same purposeful sampling method. The purposeful sampling method allows for in-depth investigation of the information obtained from individuals or groups that share certain features depending on the purpose of the study. For this reason, basketball players employed by Turkish Basketball League (TBL), Turkish Basketball Second League (TB2L), and Men's Regional

Basketball League (EBBL) clubs, where problems are more frequent, were given preference in the selection of the samples in line with the purpose of the study.

Findings & Conclusion

Precarious working problems of basketball players in Turkish Basketball Leagues including wage disparities, disability and incapacity, unregistered and uncompensated work, occupational health and safety issues, lack of a weekend break, psychological harassment, discrimination, physical violence, union representation problems, education, uncertainty about the future, and problems related to the Covid-19 process appeared in the form. Problems of precarious working in Turkish Basketball Leagues overlap with the problems of precarious working in professional sports generally as determined by the ILO (Young (1993), Grove et al. (1997), Roderick (2006), Lazarevic et al. (2014), and Schwab's (2018)). As the number of teams decrease in Turkish Basketball Leagues, the impact of precarious working problems on basketball players' working life increases. The lack of union representation of basketball players in their working lives causes precarious working problems that cannot be solved easily. In addition to all these problems, the peculiar problems presented by the Covid-19 pandemic are affecting the precarious working problems of basketball players in Turkish Basketball Leagues. Unlike other studies examining precarious working problems in professional sports, in this study, the author has considered the problems relating to the Covid-19 process in Turkey Basketball League. In this process, the problem of precarious work in Turkish Basketball Leagues has increased the perception of precarity about the future of basketball in general by stratifying specific problems with the Covid-19 process.

1. Giriş

Güvencesiz çalışma olgusu belirli işler veya sektörler ile sınırlı kalmayarak birçok çalışma alanını kapsamaktadır. Bu çalışma alanlarından biri de profesyonel spordur. Sporun, 1980'li yıllar itibariyle profesyonelleşerek küresel boyutta ekonomik bir çalışma alanı haline gelmesiyle birlikte çalışma hayatında işçi ve işveren ilişkilerinden kaynaklanan güvencesiz çalışma sorunları; profesyonel sporun çalışma aktörleri olan profesyonel sporcular ve profesyonel spor kulüpleri arasında da ortaya çıkmıştır.

Profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunları; sporcuların işçi veya çalışan olarak görülmemeleri sebebiyle, literatürün ve sosyal politikaların büyük ölçüde dışında bırakılmıştır. Bu nedenle Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), 2020 yılında düzenlemiş olduğu Spor Dünyasında İnsana Yaraşır İş başlıklı Küresel Diyalog Forumunda; profesyonel sporcuların yaşamış olduğu güvencesiz çalışma sorunlarına dikkat çekerek, sorunların çözümü doğrultusunda düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır. Bu anlamda gelişmiş ülkelerde sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarına ilişkin yapılan sınırlı bilimsel çalışmalar (Young, 1993; Grove, Lavallee ve Gordon, 1997; Roderick, 2006; Lazarević, Dugalić, Milojević, Koropanovski ve Stanić, 2014; Schwab 2018) ışığında düzenlemeler gerçekleştirildiği ve çalışma hayatında haklarının ve çıkarlarının korunup geliştirilmesi amacıyla sporcu sendikaları kurulduğu görülmektedir. Ülkemizde ise profesyonel sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının düzenlenmesi; 4857 sayılı İş Kanunu kapsamı dışında bırakılarak, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu çerçevesinde belirlenen hükümler ve spor federasyonları talimatlarıyla gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Ancak profesyonel sporcuların 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında işçi olarak değerlendirilmemesi, diğer belirtilen kanunlar kapsamında gerçekleşen düzenlemelerin sporculara özgü olmaması, sporcuların yasal düzenlemeler kapsamında belirlenen haklardan yararlanamaması ve spor federasyonları talimatlarının sporcuların çalışma koşullarının düzenlenmesi açısından yetersiz kalması, Türkiye'deki spor kulüpleri tarafından çalıştırılan sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarını her geçen gün arttırmaktadır.

Ülkemizde profesyonel sporcuların artan güvencesiz çalışma sorunları, futbolculara özgü düzenlemelerin gerçekleştirilmesi amacıyla sınırlı da olsa bilimsel çalışmaların (Ataçocuğu, 2012; İyem, 2012; Ataçocuğu ve Zelyurt, 2016; Aydın ve ark., 2017) yapılmasına zemin hazırlamıştır. Nitekim Türkiye Futbol Liglerinde çalıştırılan futbolcuların çalışma koşullarını inceleyen bilimsel çalışmaların etkisiyle futbolcuların sendikalaştığı görülmektedir. Bu anlamda basketbol, voleybol ve hentbol gibi diğer spor dallarında çalışan sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının ortaya çıkarılmasının gerçekleştirilecek düzenlemeleri de beraberinde getireceği düşünülmektedir. Bu nedenle çalışmanın temel problemini; Türkiye Basketbol Liglerinde güvencesiz çalışma sorunları nelerdir sorunsalı oluşturmaktır. Çalışmanın Türkiye'deki basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunlarını inceleyen ilk bilimsel çalışma olma özelliğiyle literatüre yapacağı katkı önem taşımaktadır. Bu anlamda çalışma; ILO'nun (2020) belirlemiş olduğu profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarının Türkiye Basketbol Liglerindeki yansımaları, spor kulüpleri tarafından çalıştırılan basketbolcuların bakış açısından ortaya koyarak, sorunlara ilişkin gerçekleştirilecek düzenlemelere ışık tutmayı amaçlamaktadır.

2. Güvencesiz Çalışmaya İlişkin Kavramsal Çerçeve

İşgücü piyasalarının dört temel unsurundan birisi olan güvencesizlik olgusu çalışma hayatı içerisinde farklı tanımlamalar ile kullanılmaktadır. Giddens, güvencesizliği; farklı mesleklerde

çalışanların, işlerinin gelecekteki güvenliğine ilişkin kaygı hissi duymaları sebebiyle sağlık ve özel hayatlarındaki değişim durumu olarak tanımlamaktadır (Giddens, 2005, s. 407-409). Benzer şekilde güvencesizlik; işin gelecekteki varlığı hakkında genel endişe durumunu (Rosenblatt ve Ruvio, 1996, s. 587), mevcut işin devamlılığı için potansiyel tehdit algısını (Heaney, Israel ve House, 1994, s. 1431), tehdit altında gerçekleşen bir işin sürekliliğinin sağlanmasındaki güçsüzlüğü (Greenhalgh ve Rosenblatt, 1984, s. 438), olması gereken ve beklenen iş güvencesi ile halihazırda var olan iş güvencesi arasındaki düzey farkını ifade etmektedir (Hartley ve Jacobson, 1991, s. 7).

Standing'e göre güvencesizlik, güven üzerine kurulu bir iş kimliğinin olmaması durumunun çalışma hayatında; "emek piyasası güvenliği, istihdam güvenliği, iş güvenliği, çalışma güvenliği, vasıfların yeniden üretiminin güvenliği, gelir güvenliği ve temsil güvenliği" gibi güvencelerden birinin, birkaçının veya hiçbirinin olmaması durumudur (Standing, 2019, s. 25-26). Öte yandan güvencesizlik; yalnızca Standing'in belirtmiş olduğu ekonomik ve sosyal güvenceler ile ilişkili olmayıp aynı zamanda çalışanların bu güvencelere sahip olamama durumunun getirmiş olduğu tehditleri algılama biçimiyle de ilişkilidir. Bu nedenle güvencesizliğin algılanan tehdit unsuru, kişiden kişiye değişebilmektedir (Klandermans ve Vuuren, 1999, s. 145).

Güvencesizlik olgusu psikoloji, hukuk ve iktisadi boyutları olan bir kavramdır. (Özmen, 2016, s. 87). Güvencesizliğin psikoloji boyutu; çalışma hayatında bireylerin, işlerinin geleceğine ilişkin algıladığı kaygı düzeyi ile özdeşleştirilmektedir (Seçer, 2009, s. 308). Bu nedenle psikoloji literatüründe güvencesizlik, çalışanların güvencesizliği algılama ve değerlendirmesine göre farklılık gösterebilmektedir (Seçer, 2007, s. 167). Güvencesizliğin hukuk boyutu; çalışmanın ihlal edilmesi anlamında kullanılmaktadır. Örneğin iş sözleşmesiyle bir işverene bağımlı olarak çalışan bireyin haksız yere iş sözleşmesinin feshi, hukuki boyutta güvencesizliğe yol açmaktadır. Bu anlamda güvencesizlik, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve ILO sözleşmelerinde yasaklanmıştır (Kaya, 1999, s. 1). Ülkemizde iş güvencesi ilk kez 2002 yılında çıkarılan 4773 sayılı İş Güvencesi Kanunu'nda yer almış, günümüzde ise 4857 sayılı İş Kanunu'nun 18. maddesinde belirtilen; "Otuz veya daha fazla işçi çalıştıran işyerlerinde en az altı aylık kıdemi olan işçinin belirsiz süreli iş sözleşmesini fesheden işveren, işçinin yeterliliğinden veya davranışlarından ya da işletmenin, işyerinin veya işin gereklerinden kaynaklanan geçerli bir sebebe dayanmak zorundadır." hükmü ile düzenlenmiştir (Demir, 2009, s. 245-263). Bu düzenleme 4857 sayılı İş Kanunu'nun 18. maddesinde belirtilen şartları taşıyan işçileri güvence altına alsın da belirtilen şartları taşımayan işçiler ve kanun kapsamında değerlendirilmeyen çalışanlar için güvencesizliğin hukuk boyutunu oluşturmaktadır. Güvencesizliğin iktisadi boyutu ise; işte kalma süresi, işsizlik ve işgücü devir oranı gibi işin sürekliliği ve istikrarını belirleyen değişkenler üzerinden ele alınmaktadır. Bu değişkenler güvencesizliğin nesnel tehditleri ve iş istikrarının ölçümüyle ilişkili olsa da istikrarlı bir işte çalışanların ve çalışma hayatına ilişkin nesnel tehditlerle karşılaşmalarının da güvencesizlik yaşayabilme ihtimalini göz ardı etmektedir (Seçer, 2007, s. 166,167).

Çalışma hayatında güvencesizlik olgusunu ortaya çıkaran faktörler; bireysel, örgütsel, ekonomik ve hukuki nedenlere göre ayrılmaktadır. Bireysel nedenler; bireylerin istihdam edilebilirliği, eğitimi, nitelikleri ve kişilik özelliklerinden oluşmaktadır. Yüksek nitelikli, eğitilmiş ve kendine güvenen bireylerin; niteliksiz, eğitimsiz ve öz güvensiz bireylere göre daha güvenceli işlerde istihdam edildiği bilinmektedir (Çakır, 2007, s. 126). Roskies ve ark.'ın çalışma hayatında güvencesizlik algısı ile bireylerin kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri bir çalışmaya göre; pozitif düşünce yapısına sahip çalışanların güvencesizlik algısı, negatif düşünce yapısına sahip olan çalışanlara göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (Roskies, Louis-Guerin ve Fournier, 1993,

s. 627,628). Çalışma hayatında güvencesizliğe neden olan kişilik özellikleri somut bir gösterge olmasa da güvencesizliğin bireysel algılanma biçimi açısından önemli bir değişken olarak kabul edilmektedir (Kinnunen ve Nätti, 1994, s. 302). Bu anlamda pozitif kişilik özellikleri ile güvencesizlik algısı arasında ters yönlü bir ilişki olduğu söylenebilir. Örgütsel nedenler, işletmelerin maliyetlerini düşürmek ve rekabet üstünlüğü sağlamak amacıyla uyguladığı; esnekleşme, kural-sızlaşma, küçülme ve yeniden yapılanma politikalarını kapsamaktadır (Çakır, 2007, s. 126). Her ne kadar bu politikalar işletmelerin verimliliği ve kâr artışı için makul bir yönetsel mantığa sahip olsa da, bu anlamda işletmeler tarafından tercih edilen standart dışı istihdam biçimleri ve belirli süreli işler; çalışanlar tarafından tehdit olarak algılanmakta ve güvencesiz bir çalışma hayatı oluşturmaktadır (McLean Parks, Kidder ve Gallagher, 1998, s. 698; László ve ark., 2010, s. 867). Ekonomik nedenler; ekonomik krizler, özelleştirme politikaları ve yüksek işsizlik oranları sebebiyle işsiz kalanların sayısının artmasıyla oluşan güvencesizlik durumlarını belirtmektedir. Hukuki nedenler ise; bireysel, örgütsel ve ekonomik nedenlerin yasal düzenlemeler çerçevesinde meşru kılınarak norm haline getirilmesini ifade etmektedir (Çakır, 2007, s. 128). Çalışma hakkının korunması adına yapılan hukuki düzenlemeler; çalışma hakkı kavramının içeriğini boşaltarak, güvencesizliğe neden olan ve güvencesizliği meşru kılan kurallara dönüşebilmektedir (Özveri, 2012, s. 169). Örneğin iş kanunları kapsamında gerçekleşen; uzaktan çalışma, çağrı üzerine çalışma, tele çalışma, ödünç iş ilişkisi, belirli ve kısa süreli çalışma gibi standart dışı çalışma biçimleriyle birlikte toplu pazarlık ve grev hakkını kısıtlayan hukuki düzenlemeler, çalışma mevzuatını esnekleştirerek çalışma hayatını güvencesizleştirmektedir (Özveri, 2012, s. 163-164).

Literatürde yapılan güvencesizlik tanımlarından ve nedenlerinden hareketle güvencesizlik olgusuna ilişkin; belirsizlik, algılanan tehdit ve işsizlik kaygısı öğeleri ön plana çıkmaktadır. Güvencesizlik tanımlarının çalışma hayatı içerisinde genel anlamda işaret ettiği vurgu belirsizliktir (Hacısalıhoğlu, 2015, s. 244). Kalleberg'e (2009) göre belirsizlik; işçilerin bakış açısından öngörülemez ve riskli çalışma alanlarını nitelendirmektedir. Bu nedenle belirsizlik, çaresizliği ve gelecek kaygısını arttırarak yaşamın bütününe ilişkin belirsizliklere de yol açmaktadır (Çakır, 2007, s. 120; Oğuz, 2011, s. 9,10). Çalışma hayatında güvencesizlik duygusu; güvencesizliği ortaya çıkaran nedenlerin çalışanlar tarafından algılanması, değerlendirilmesi ve yorumlanmasıyla ortaya çıkmaktadır (Çakır, 2007, s. 121). Bu anlamda güvencesiz çalışmayı ortaya çıkaran nedenler, çalışanlar tarafından algılanan tehdit olarak değerlendirilmekte ve yorumlanmaktadır (Ashford, Lee ve Bobko, 1989, s. 804). De Witte (2005) güvencesizliği tanımlarken çalışanın işini kaybetmeye yönelik tehdit algısını ve bu algının birey üzerinde oluşturduğu endişe durumunu vurgulamaktadır. İşin niteliğinin birey açısından önemi arttıkça algılanan tehdit ve endişe durumu da artmaktadır (Ashford ve ark., 1989, s. 805). İşsizlik, bireyler üzerinde; başta ekonomik ve sosyal sorunlar olmak üzere fiziksel ve psikolojik sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu nedenle çalışanlar, işsizliğin olumsuz sonuçlarından dolayı işlerinin sürekliliğine ilişkin kaygı yaşamaktadır. Aytaç ve Keser'e (2002) göre, çalışma hayatında güvencesizlik olgusu; çalışanların işlerinin istikrarına ilişkin korku ve kaygılarından dolayı işsizlik kaygısı şeklinde tanımlanmaktadır. İşsizlik kaygısının birey üzerinde yol açtığı güçsüzlük durumu güvencesizliğin boyutunu şiddetlendirirken (Ashford ve ark., 1989, s. 805), güvencesizlik de işsizlik kaygısını aynı şekilde arttırmaktadır. Bu nedenle güvencesizlik ve işsizlik kaygısı birbirini beslemektedir (Kara, 2018, s. 29).

Güvencesizlik tanımları, boyutları, nedenleri ve öğeleri temel alınarak değerlendirilen güvencesiz çalışma olgusu literatürde ilk kez Gerry Rodgers tarafından ele alınarak dört boyut çerçevesinde açıklanmıştır (Rodgers ve Rodgers, 1989, s. 3):

1- Zamansal Boyut: Devamlılığı belirsiz olan düzensiz çalışmalar ile kısa süreli ve iş kaybı riskinin yüksek olduğu işler güvencesiz çalışmanın zamansal boyutunu ifade etmektedir. Sözleşmeye dayalı çalışma ilişkisi türünü ve çalışma süresini temel almaktadır.

2- Örgütsel Boyut: Çalışanların ücret ve diğer çalışma koşullarının belirlenmesinde bireysel veya toplu kontrolünün yetersiz olması, güvencesiz çalışma ile ilişkilendirilmektedir.

3- Ekonomik Boyut: Yeterli ve düzenli ücret ödemesinin olmadığı çalışma alanlarını ifade etmektedir.

4- Sosyal Boyut: Ayrımcılık, haksız işten çıkarma ve kötü çalışma koşulları altında çalışanları ve sağlık sigortası, iş kazaları, emeklilik aylığı ve işsizlik sigortası gibi sosyal güvenlik sistemleri tarafından sunulan karşılıklara yasalar ve kolektif örgütlenme yoluyla ulaşamama durumunu belirtmektedir.

ILO güvencesiz çalışma olgusunu açıklarken; çalışma süresinin belirsizliğini, çok sayıda işverenin olması sebebiyle belirsiz çalışma ilişkisini, sosyal koruma kapsamında yapılan yardımların yetersizliğini, yetersiz ücret düzeyini, sendika üyesi olma ve toplu iş sözleşmesinden yararlanmada yasalar ve uygulamalardaki engelleri vurgulamaktadır (ILO, 2012, s. 27).

Literatürde güvencesiz çalışma olgusu standart dışı çalışma üzerinden de tartışılmaktadır (Özcan, Özden ve Çoban, 2017, s. 377). Standart dışı çalışma; tam zamanlı olmayan, düzensiz, istikrarsız ve geçici çalışma biçimlerini, belirli süreli iş sözleşmesiyle çalışanları, kayıt dışı çalışmayı (Whatman, 1994, s. 356) ve çalışanları iş kanunları tarafından geniş çerçevede koruyan düzenlemelerin olmadığı çalışma alanlarını kapsamaktadır (Cranford ve Vosko, 2006, s. 45).

Güvencesiz çalışmaya ilişkin literatürde yapılan değerlendirmeler ışığında bazı ortak noktaların öne çıktığı görülmektedir. Bu anlamda güvencesiz çalışma; ücret güvencesizliği, kayıt dışı çalışma, sosyal sigorta kapsamında sunulan karşılıklardan yararlanamama, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin yetersizliği, ayrımcılık, sendikal temsil sorunu ve eğitim olanaklarının bulunmaması gibi çalışma hayatında güvencesizliğin boyutlarını, nedenlerini ve öğelerini taşıyan sorunları ön plana çıkarmaktadır.

3. Profesyonel Sporda Güvencesiz Çalışma

Güvencesizlik olgusu yalnızca belirli işler veya sektörler ile sınırlı kalmamakta, birçok faaliyet ve beceri alanını kapsayacak şekilde genişlemektedir (Guardiancich ve Molina, 2018, s. 13). Savul'a (2008) göre 1980'li yıllardan günümüze ulaşan hemen hemen tüm çalışma alanlarında güvencesiz çalışma sorunları görülmektedir. Bu anlamda profesyonel sporun da güvencesiz çalışma sorunlarının görüldüğü çalışma alanlarından biri olduğu düşünülmektedir.

Standart dışı çalışma biçimi olarak değerlendirilen profesyonel spor, standart çalışma ilişkisine göre çok daha yüksek düzeyde istikrarsızlık, belirsizlik, değişkenlik ve güvencesizlik içeren kısa süreli ve yüksek riskli bir çalışma alanıdır (Andreff, 2008, s. 21; EU Athletes, 2018, s. 2; Temiz, 2004, s. 56). Bu nedenle profesyonel sporcuların çoğunun çalıştırıldıkları spor kulüpleriyle bir iş sözleşmesi olmasına rağmen, sözleşmelerin kapsamı çalışma hayatının asgari güvencelelerinden yoksundur (UNI Global Union, 2013, s. 5). Profesyonel sporcuların çok para kazandığı ve lüks bir hayat sürdüğü algısı sporcuların çalışma hayatı sorunlarının önüne geçmektedir (Aydın, 2009, s. 3). Az sayıda elit sporcunun oluşturduğu toplumsal imaj, sporculuk mesleğinin saygın bir çalışma alanı olduğu izlenimini verse de hayatlarını sporculuktan kazanan meslektaşlarının çoğu güvencesiz çalışma koşullarında çalışmaktadır (FIFPro, 2016, s. 3). ILO; profesyonel sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının tespit edilerek düzenlenmesi amacıyla 2020 yılının Ocak ayında, Spor Dünyasında İnsana Yaraşır İş başlıklı Küresel Diyalog Forumu düzenlemiştir (ILO,

2020). Bu forumda profesyonel sporda temel olarak; ücret hakkının korunması, sosyal sigorta ve kayıt dışı çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, ayrımcılık, sendikal temsil ve eğitim sorunlarının varlığı tespit edilmiştir. ILO'nun tespit ettiği profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarının, güvencesiz çalışmaya ilişkin kavramsal çerçevede öne çıkan unsurları bire bir yansıttığı görülmektedir. Ancak sporcuların işçi olarak, sporcuları çalıştıran spor kulüplerinin ise işveren olarak görülmemesi sebebiyle profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunları, gerek bilimsel çalışmalar gerekse gerçekleştirilen düzenlemeler açısından ihmal edilmektedir.

Profesyonel sporcuların iş sözleşmesinin; “işverene bağımlılık”, “iş görme” ve “ücret” unsurlarını sağlaması bakımından işçi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Gerrard (1999); profesyonel sporcu; kulüp sahiplerine bir iş sözleşmesiyle bağımlı olarak çalışan ve bunun karşılığında oyunu üretmesinden dolayı ücret alan kişi şeklinde tanımlanmaktadır.

ILO, profesyonel sporcu; rekabetçi bir spor yapması karşılığında gelir elde eden ve yaptığı spor çalışmasının federasyon veya spor kulübü gibi spor organizasyonları tarafından kontrol edilen çalışan grubu şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım doğrultusunda ILO, profesyonel sporcu iki temel unsur kapsamında ele almaktadır:

1. Bir iş sözleşmesi karşılığında spor kulübü tarafından çalıştırılmak ve profesyonel faaliyetleri sadece spor olmak.
2. Başka işleri olabilen, ancak bazı Olimpiyat disiplinlerindeki sporcular gibi gelir elde ettikleri spor çalışmasına önemli ölçüde zaman ayırarak antrenman yapmak ve yarışmalara katılarak gelir elde etmek (ILO, 2020, s. 1).

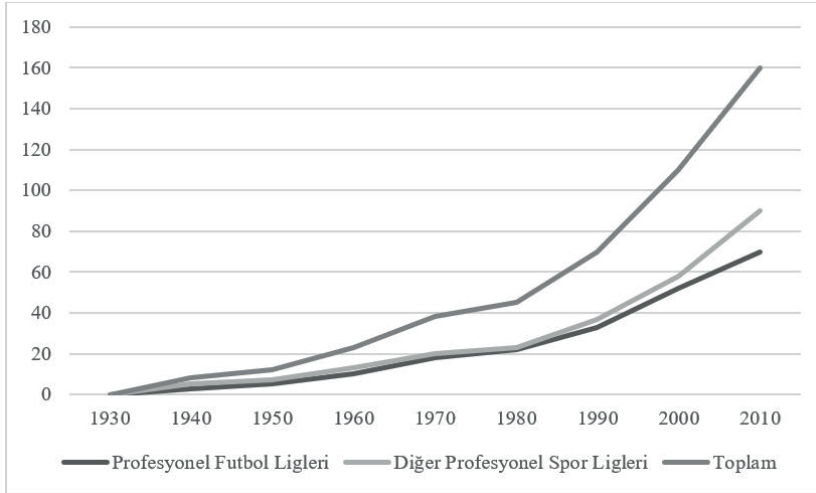
ILO'nun profesyonel sporcu tanımında ele aldığı bu iki unsur, işçilerin iş sözleşmesi unsurlarının tümünü kapsamaktadır. Nitekim ILO Örgütlenme Özgürlüğü Komitesi; profesyonel sporcuların 87 Sayılı Sendika Özgürlüğü ve Sendikalaşma Hakkının Korunması başlıklı sözleşme kapsamında işçi olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir (ILO, 2018, s. 78). Avrupa Birliği üyesi ülkelerde profesyonel sporcular, Avrupa'daki diğer tüm vatandaşlar ve çalışanlar gibi örgütlenme ve toplu pazarlık yapma hakkı kapsamında işçi olarak kabul edilmektedir (EU Athletes, 2018, s. 10).

Profesyonel spor kulüpleri ise; profesyonel sporcuları, iş sözleşmesiyle belirlenen bir ücret karşılığında kendisine bağımlı olarak çalıştıran işverenler şeklinde tanımlanmaktadır. Sporun 1980'li yıllar itibariyle küresel çapta profesyonelleşmesiyle oluşan ekonomik boyut; küresel şirketler, iş adamları ve çeşitli endüstri kollarından sermayedarlar tarafından cazip hale gelmiştir (Akşar ve Kutlu, 2006). Bu doğrultuda kâr amacı gütmeksizin amatör statüsüyle kurulan kulüpler şirketleşerek kâr amacı güden sermaye sınıflarının ilgi odağı olmuştur (Downward ve Dawson, 2002, s. 28; Aydın ve ark., 2017: 1875). Böylelikle diğer sektörlerde işveren olan sermayedarlar profesyonel sporun da işverenleri haline gelerek, sporu kâr maksimizasyonu sağlama aracı olarak kullanmıştır (El Hodiri ve Quirk, 1971, s. 1302). Örneğin ABD'de 141 profesyonel spor kulübü sahibinin birincil ekonomik çıkarlarını gösteren bir çalışmaya göre, örneklem grubunu oluşturan kulüp sahiplerinin %48'inin birincil ekonomik çıkarları spordan bağımsız bir şekilde; iletişim, ulaşım, gayrimenkul, arazi geliştirme ve petrol sektörlerinden sağlanmaktadır. Ayrıca örneklem grubunu oluşturan diğer kulüp sahipleri; bankacılık, finans ve sigorta, otomotiv ve imalat sanayi gibi sektörlerde faaliyet göstermektedir (Flint ve Eitzen, 1987, s. 20).

1980'li yıllar itibariyle sporun küresel çapta profesyonelleşmesiyle oluşan ekonomik boyutun bir sonucu olarak; işçi ve işveren ilişkilerinden kaynaklanan güvencesiz çalışma sorunları, profesyonel sporun işçileri olan profesyonel sporcular ile işverenleri olan profesyonel spor kulüpleri arasında da ortaya çıkmıştır. Bu durum, sorunların tespit edilerek düzenlenmesi amacıyla sınırlı

da olsa bilimsel çalışmalara yansımıştır. Bu anlamda Young (1993); profesyonel sporun sağlık ve güvenlik açısından maden ve petrol sondaj işlerinden daha riskli bir çalışma alanı olduğunu öne sürerek profesyonel sporda iş sağlığı ve güvenliği sorununa vurgu yapmıştır. Grove ve ark. (1997); 15 emekli profesyonel sporcu ile yapmış olduğu görüşmelerde, sporcuların tek geçim kaynaklarının yapmış oldukları spor faaliyeti olmasından yola çıkarak, spor sonrası yaşamlarına ilişkin geçimlerini sürdürebilecek akademik ve mesleki eğitimlerinin bulunmaması sebebiyle profesyonel sporcuların eğitim sorununa dikkat çekmiştir. Roderick (2006); 47 aktif ve emekli profesyonel sporcu ile yapmış olduğu görüşmelerde profesyonel sporda ücret, kayıt dışı çalışma ve sosyal sigorta sorunlarının bulunduğunu tespit etmiştir. Lazarevic ve ark. (2014); 250 profesyonel sporcu ile yapmış olduğu anket çalışmasında sporcuların ırk, yaş ve cinsiyet ayrımcılığına maruz kaldıklarını belirterek profesyonel sporda ayrımcılık sorununu ortaya koymuştur. Schwab (2018); sporcuların çalışma hayatında temel güvencelerinin kazanılması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi açısından sporcu sendikalarının önemini belirterek sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının giderilmesi amacıyla profesyonel sporda sendikalaşma ve örgütlenme sorununun çözülmesi gerektiğini belirtmiştir. Tüm bu çalışmalardan hareketle ILO (2020) profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarını; ücret hakkının korunması, sosyal sigorta ve kayıt dışı çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, ayrımcılık, sendikal temsil ve eğitim sorunları şeklinde toparlayarak, sporcuların insana yaraşır çalışma koşullarında mesleklerini icra etmeleri için ulusal düzenlemelerin yapılması gerektiğini vurgulamıştır.

Şekil 1: Dünyada Sporcu Sendikalarının Artışı

Kaynak: Schwab, (2018), Celebrate Humanity: Reconciling Sport and Human Rights Through Athlete Activism, s.186

Profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarının ve sorunlara ilişkin gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların etkisiyle sporcuların bir hak arama çabası olarak sendikalaşma eğilimleri arttırmıştır. Şekil 1'de görüldüğü üzere sporun 1980'li yıllar itibarıyla profesyonelleşerek ekonomik bir çalışma alanı haline gelmesiyle birlikte oluşan güvencesiz çalışma sorunları, yine bu yıllar itibarıyla sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının düzenlenmesi amacıyla kurdukları

sendika sayısını arttırmıştır. Ancak bu artışın büyük bir kısmını futbolcu sendikaları oluşturmuştur. Bu nedenle futbol dışındaki spor dallarında çalıştırılan sporcular sendikal düzenlemelerden büyük oranda yoksundur. Benzer durum ülkemizde de söz konusudur. Türkiye’de sporcuların güvencesiz çalışma sorunlarının düzenlenmesi amacıyla kurulan sporcu sendikalarının yalnızca Türkiye Futbol Liglerindeki spor kulüpleri tarafından çalıştırılan futbolcuları kapsadığı görülmektedir. Her ne kadar kurulan sporcu sendikalarının temsil ettiği işkoluna dahil olan tüm sporcuların sendikaya üye olma hakkı olsa da günümüze kadar kurulan sporcu sendikalarının üyeleri ve temsil ettiği çalışan grubu yalnızca futbolcular şeklinde belirlenmiştir. Bu durum ülkemizde profesyonel sporun güvencesiz çalışma sorunlarına ilişkin gerçekleştirilen bilimsel çalışmaların (Ataçocuğu, 2012; İyem, 2012; Ataçocuğu ve Zelyurt, 2016; Aydın ve ark., 2017) yalnızca futbolcuların çalışma hayatını kapsamamasından kaynaklanmaktadır. Bu doğrultuda basketbol, voleybol ve hentbol gibi diğer spor dallarında çalıştırılan sporcuların çalışma hayatına ilişkin güvencesiz çalışma sorunlarının belirlenmesi, başta sendikal düzenlemeler olmak üzere ilgili spor dalına özgü gerçekleştirilecek düzenlemelere ışık tutacağı düşünülmektedir. Ayrıca ülkemizde futbolcularda dahil olmak üzere tüm profesyonel sporcuların 4857 sayılı İş Kanunu’na dahil edilmemesi ve çalışma koşullarının yalnızca; 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu, 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu, 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu çerçevesinde belirlenen hükümler ve spor federasyonları talimatlarıyla düzenlenmesi yetersiz kalmaktadır. Tüm bu eksikliklerden yola çıkan çalışmanın üçüncü bölümünde, ülkemizde futbol dışındaki bir spor dalı olan basketbol branşında çalıştırılan profesyonel sporcuların çalışma hayatına ilişkin düzenlemelerin gerçekleştirilmesi amacıyla; Türkiye Basketbol Liglerinde spor kulüpleri tarafından çalıştırılan basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunları ele alınmaktadır.

4. Türkiye Basketbol Liglerinde Güvencesiz Çalışma Sorunlarına İlişkin Bir Analiz

Bu çalışma, ILO’nun (2020) belirlemiş olduğu profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarının Türkiye Basketbol Liglerindeki yansımaları, spor kulüpleri tarafından çalıştırılan basketbolcuların bakış açısından ortaya koyarak, sorunlara ilişkin gerçekleştirilecek düzenlemelere ışık tutmayı amaçlamaktadır. Çalışmanın amacı doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara cevap aranmıştır:

1. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların çalışma koşullarından kaynaklanan temel sorunları nelerdir?
2. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların örgütlenememe ve sendika kuramama nedenleri nelerdir?
3. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların eğitim sorunları nelerdir?
4. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların geleceğe ilişkin belirsizlik durumları nelerdir?
5. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların Covid-19 sürecine ilişkin sorunları nelerdir?

4.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgubilim (fenomenolojik) deseni benimsenmiştir. Olgubilim çalışmaları; kaynağını felsefe ve psikolojiden alan, katılımcıların herhangi bir olguyla ilgili yaşadıkları deneyimlerin betimlendiği bir araştırma deseni olup (Creswell, 2017, s. 14) farkında olunmasına rağmen derinlemesine ve ayrıntılı bir bakış açısına sahip olun-

mayan sorunların, sorunları yansıtabilecek birey veya gruplar üzerinden ortaya çıkarılmasını sağlamaktadır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018, s. 22). Bu nedenle benimsenen araştırma deseninin, çalışmanın amacına uygun bir yöntem olduğu düşünülmektedir. Olgubilim deseni genellikle nitel araştırma yöntemlerinin veri toplama türlerinden biri olan görüşme yapmayı gerektirmektedir (Moustakas, 1994, s. 78). Bu nedenle çalışmanın amacı doğrultusunda örneklemi oluşturan katılımcılar ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca çalışmanın geçerliğinin ve güvenilirliğinin artırılması amacıyla basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunlarına ilişkin sesli ve görsel materyallerden yararlanılmıştır. Sesli ve görsel materyaller nitel araştırma yöntemlerinin veri toplama türlerinden biri olarak değerlendirilmektedir (Creswell, 2017, s. 190).

Araştırmanın evrenini, 2019-2020 ve 2020-2021 lig sezonları kapsamında Türkiye Basketbol Ligleri arasında yer alan; Basketbol Süper Ligi (BSL), Türkiye Basketbol Ligi (TBL), Türkiye Basketbol İkinci Ligi (TB2L) ve Erkekler Bölgesel Basketbol Ligi (EBBL) kulüplerinde çalıştırılan Türk basketbolcular oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye Basketbol Liginde spor kulüpleri tarafından çalıştırılan 10 profesyonel basketbolcudan oluşmaktadır. Araştırma örnekleminin oluşturulmasında amaçlı örnekleme yöntemi benimsenmiştir. Amaçlı örnekleme yöntemi, çalışmanın amacına bağlı olarak belirli bir özelliğe sahip olan kişi veya gruplardan elde edilen bilgilerin derinlemesine araştırılmasına olanak tanımaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2018: 92). Bu nedenle çalışmanın amacı doğrultusunda sorunların daha çok yaşandığı TBL, TB2L ve EBBL kulüpleri tarafından çalıştırılan basketbolcular örnekleme seçiminde tercih edilmiştir. Ancak örneklemini oluşturan basketbolcular arasında daha önce BSL'deki kulüpler tarafından çalıştırılan basketbolcular da bulunmaktadır. Araştırmanın örneklemini oluşturan katılımcıların isimleri gizli tutularak, görüşme gerçekleştirilen basketbolcular; katılımcı 1, katılımcı 2, katılımcı 3 (K1,.....,K10) şeklinde ifade edilmiştir.

Tablo 1: Yarı Yapılandırılmış Görüşme Yapılan Katılımcılara İlişkin Bilgiler

	Yaş	Cinsiyet	Eğitim	Çalışma Süresi	Oynadığı Ligler	Medeni Durum
K1	24	Erkek	Lise Mezunu	6 Yıl	EBBL	Bekâr
K2	23	Erkek	Lise Mezunu	3 Yıl	TB2L, EBBL	Bekâr
K3	25	Erkek	Lise Mezunu	7 Yıl	TBL, TB2L	Bekâr
K4	28	Erkek	Lise Mezunu	8 Yıl	BSL, TBL, TB2L, EBBL	Bekâr
K5	25	Erkek	Lise Mezunu	7 Yıl	BSL, TB2L, EBBL	Bekâr
K6	29	Erkek	Lise Mezunu	10 Yıl	BSL, TBL, TB2L, EBBL	Bekâr
K7	23	Erkek	Lise Mezunu	4 Yıl	TBL, TB2L, EBBL	Bekâr
K8	23	Erkek	Lise Mezunu	6 Yıl	TBL, TB2L, EBBL	Bekâr
K9	26	Erkek	Lise Mezunu	8 Yıl	TB2L, EBBL	Bekâr
K10	26	Erkek	Lise Mezunu	8 Yıl	BSL, TBL, TB2L	Bekâr

4.2. Veri Toplama Teknikleri

Bu çalışmada kullanılan temel verilerin toplanmasında; nitel araştırma yöntemlerinin veri toplama türlerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniği hem standart soruların cevaplanmasını hem de ilgili alanda derinlemesine gidilebilmesini sağlamaktadır (Büyüköztürk ve ark., 2018, s. 159). Bu doğrultuda katılımcılara; ILO'nun (2020) belirlemiş olduğu profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarına ilişkin açık uçlu sorular sorulmuştur. Katılımcıların vermiş oldukları cevaplar doğrultusunda

da basketbolcuların bakış açısından güvencesiz çalışma sorunlarının derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde ortaya çıkması amacıyla standart olarak belirlenmiş sorular dışında ek sorular da yöneltilmiştir. Nitel araştırma yöntemlerinde veriler doygunluğa ulaştığında ve yeni veriler ortaya çıkmadığında veri toplama sürecinin durdurulması gerekmektedir (Charmaz, 2006, s. 18-35). Görüşmelerde 7. katılımcı itibarıyla standart sorular dışında farklı sorular sorulmasına rağmen yeni veriler ortaya çıkmamıştır. Görüşme yapılan basketbolcular; bu durumun, herkesin benzer sorunlar yaşamasından kaynaklandığını belirtmiştir. Verilerin elde edilmesinde nitel araştırma yöntemlerinin veri toplama türlerinden biri olan sesli ve görsel materyallerden de yararlanılmıştır. Sesli ve görsel materyaller genellikle sosyal medya metni, web sitesi sayfası, sesin herhangi bir biçimi, filmler veya fotoğraflardan oluşmakta olup katılımcılara kendi gerçeklerini doğrudan paylaşma imkânı sağlamaktadır (Creswell, 2017, s. 190-192). Bu doğrultuda görüşme yapılan basketbolcuların da tavsiyesi üzerine son 10 yıl içerisinde Türk basketbolcuların yaşamış olduğu güvencesiz çalışma sorunlarıyla ilgili web sitesi haberleri taranmıştır. Verilerin, katılımcılar ile yapılan görüşmelerden elde edilen verilere paralel olarak sesli ve görsel materyaller ile desteklenmesi, çalışmanın geçerliğini ve güvenilirliğini arttırmıştır. Yapılan görüşmeler ve sesli ve görsel materyallerden elde edilen veriler yazıya geçirilerek veri seti oluşturulmuştur. Oluşturulan veri seti; profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarına ilişkin belirlenen temalar çerçevesinde betimsel analize tabi tutularak özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Aşağıda belirlenen temalar çerçevesinde bulgulara ulaşılmıştır.

1. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Çalışma Koşullarından Kaynaklanan Sorunlar
2. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Sendikal Temsil Sorunu
3. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Eğitim Sorunu
4. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Geleceğe İlişkin Belirsizlik Durumları
5. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Covid-19 Sürecine İlişkin Sorunları

4.3. Araştırmanın Bulguları

4.3.1. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Çalışma Koşullarından Kaynaklanan Sorunlar

4.3.1.1. Ücret Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde kulüpler ile basketbolcular arasında en sorunlu alanlardan biri sporcu ücretleridir. Görüşme yapılan basketbolcuların tümü, hayattaki tek geçim kaynakları olan ücret gelirlerinin çalıştıkları kulüpler tarafından genellikle geç ve eksik ödendiğini, hatta yıllardır ödenmemiş ücretlerinin bulunduğunu belirtmiştir. Bu anlamda güvencesiz çalışmanın unsurlarından birisi olan ücret güvencesizliği Türkiye Basketbol Liglerinde görülmektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde ücret sorunu; ekonomik anlamda en üst düzey spor kulüplerinin yer aldığı BSL'den, en alt düzey spor kulüplerinin bulunduğu EBBL'ye kadar her lig ve kulüp-te yaşanmaktadır. Kulüpleri tarafından sözleşme ile çalıştırılan BSL ve TBL'deki basketbolcular; ücretlerinin ödenmediği durumlarda çalıştıkları kulübe dava açmalarına rağmen davaların sonuçlanmasının yıllar sürmesi ve kulübün kapanması durumunda açılan davanın hükümsüz kalması sebebiyle ödenmeyen ücretlerini çoğu zaman alamamaktadır. Kulüpleri tarafından sözleşmesiz çalıştırılan TB2L ve EBBL'deki basketbolcular ise ödenmeyen ücretler için; TBF'nin, TB2L ve EBBL'de sözleşmesiz basketbolcu çalıştırılmasını meşru kılan kayıt dışı düzenlemesi sebebiyle haklarını hiçbir şekilde arayamamaktadır. Bu liglerdeki basketbolcular; TBF'nin çalışma hakkının ihlali üzerinden gerçekleştirmiş olduğu güvencesizliğin hukuki boyutu sebebiyle

ücret sorununa ilişkin haklarını aramak ve seslerini duyurabilmek adına antrenman ve maçlara çıkmayarak iş bırakma eylemlerine gitmektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular; çalışma hayatlarında ücrete ilişkin sorunlarının kronikleşmesi sebebiyle 2-3 hafta gecikmeli ödenen ücretleri zamanında ödenmiş kabul etmekte, son 1-2 aylık ücretin ve prim gibi ücret benzeri ödemelerin ödenmediği lig sezonlarını sorunsuz geçen lig sezonu olarak görmektedir. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların ücret sorununu katılımcı 7 şu sözleriyle açıklamıştır;

(K7): “Bu sene 9 ay sakatlığımdan dolayı maaş alamadım. Ondan önce de 3 ay maaş alamadığım oldu. Alamadığım maaşlar için 2 defa dava açtım. İlk açtığım dava üzerinden 2 sene geçti. İkinci devam 1 seneye yaklaştı. Sporcuların yaşadığı bu süreç 5-6 sene sürebiliyor ve bazen hiç alamabiliyorlar. Ben de gelecek parayı unutmaya çalışıyorum. Unutmazsam işin içinden çıkamam.”

TBL, TB2L ve EBBL’de çalıştırılan basketbolcuların, BSL’de çalıştırılan basketbolculara göre nitelik farklılıklarından kaynaklı olarak almış oldukları ücret düzeyinin daha düşük olması sebebiyle çalışma hayatlarında güvencesizliğin bireysel nedenleri öne çıkmaktadır. Türkiye Basketbol Liglerinde ücret sorununun temel nedeni; ülkemizde profesyonel sporcuların da kapsamına girdiği 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nun ücrete ilişkin hükümlerinin basketbolcuların çalışma hayatında ihlal edilmesi olarak belirlenmiştir. Bu durum ise Türkiye Basketbol Liglerindeki güvencesizliğin hukuki nedenlerini yansıtmaktadır.

4.3.1.2. Sakatlık ve İş Göremezlik Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular; profesyonel sporculuk mesleğinin getirmiş olduğu sağlık risklerinden, TBF’nin ve kulüplerin yetersiz iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinden ve antrenörlerin bilgi düzeyi eksikliğinden dolayı sakatlanarak iş göremezlik durumuna düşmektedir.

Görüşme yapılan basketbolcuların tümü iş göremezlik durumuna düşmelerine sebep olacak sakatlıklar geçirmiştir. Bunlar içerisinde en uzun iş göremezlik durumu 2 yıl sürerken en kısa iş göremezlik durumu 4 ay sürmüştür. Basketbolcuların lig sezonu içinde antrenman veya maç sırasında geçirdikleri sakatlıklar sebebiyle iş göremezliğe düşmeleri durumunda; kulüpler sakatlık süreci boyunca basketbolcuları çalıştıramamakta, basketbolcular ise tedavi ve rehabilitasyon süreçleri tamamlanana kadar çalışmamaktadır. Bu nedenle kulüpler, basketbolcuların sözleşmelerini; sözleşmelerde belirtilen ücret düzeyinin çok daha azını ödeyerek veya hiçbir ödeme yapmadan feshederken basketbolcular ise düştükleri iş göremezlik durumu sebebiyle çalıştırdıkları kulüpler ile anlaşmış oldukları ücret düzeyini alamadıkları gibi sakatlıklarının durumuna bağlı olarak gelecek lig sezonu için işsizlik kaygısı yaşamaktadır. Sakatlık süreci içinde maddi ve manevi anlamda kendi hallerine bırakılan basketbolcular, bireysel çabalarıyla sakatlık sorununu aşmaya çalışmakta veya mesleğini bırakmak zorunda kalmaktadır. Bu nedenle her maç ve antrenman basketbolcuların çalışma hayatlarını sonlandırabilecek sakatlık riskleri taşımasından dolayı basketbolcunun son antrenmanı veya maçı olabilmektedir. Bu nedenle güvencesizlik öğelerinden belirsizlik, algılanan tehdit ve işsizlik kaygısı Türkiye Basketbol Liglerinde çalıştırılan basketbolcuların çalışma hayatının temel bir parçası olarak görülmektedir. Nitekim görüşme yapılan basketbolcular; çalışma hayatları boyunca sürekli sağlıklı kalmak zorunda olduklarını, sakatlanma haklarının bulunmadığını, sakatlandıkları durumlarda ise sözleşmelerinin feshedilmemesi ve kulüplerin tedavi masraflarını üstlenmesi için sakat olmalarına rağmen çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmiştir. Katılımcı 4, Türkiye Basketbol Liglerinde sakatlık ve iş göremezlik sorununu şu şekilde özetlemiştir;

(K4): “Genelde ağır bir sakatlık geçirince kulüp sözleşmenizi feshetmek ve tedavinizi bile yapmadan yol ayrımına gitmek istiyor. Sakatlanırsanız ertesi sene işsiz kalabiliyorsunuz. Bunu yaşadım. Ağır bir sakatlık sebebiyle 2 sene oynamadım. Bu sporu sadece geçimimi sağlamak için yapıyorum. Bunun için her sene sağlıklı kalmanız gerekiyor. Sağlıklı kalmazsanız, sakatlık yaşarsanız, diğer sezon işsiz kalabilirsiniz.”

Türkiye Basketbol Liglerinde sakatlık ve iş göremezlik sorunu; profesyonel basketbolculuk mesleğinin kısa süreli ve iş kaybı riskinin yüksek olmasının yanında sosyal koruma kapsamında yapılan yardımlara ulaşma konusundaki engelleri sebebiyle güvencesiz çalışmanın karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Ayrıca basketbolcuların 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu kapsamında değerlendirilmesine rağmen kanunda belirtilen iş göremezlik karşılıklarından yararlanamama durumu; güvencesizliğin hukuk boyutunun, ücret sorununda olduğu gibi sakatlık ve iş göremezlik sorununa da yansıdığını göstermektedir.

4.3.1.3. Kayıt Dışı Çalışma Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde kayıt dışı çalışma sorunu; basketbolcuların sözleşmesiz çalıştırılarak sosyal güvenlik kurumlarına hiç bildirilmemesi, sözleşmelerde belirtilen sigorta primine esas kazanç tutarının eksik bildirilmesi ve sigortaların yapılmaması şeklinde görülmektedir.

TBF; BSL ve TBL’yi sözleşmeli basketbol ligleri olarak, TB2L ve EBBL’yi ise sözleşmesiz basketbol ligleri olarak değerlendirmektedir.¹ Bu nedenle TB2L ve EBBL kulüplerinde çalıştırılan basketbolcular sözleşmesiz de çalıştırılabilmektedir.² TBF’nin kayıt dışı çalışmayı meşru kılan bu düzenlemesi özellikle bu liglerdeki kulüpler tarafından sözleşmesiz çalıştırılarak geçimlerini sağlayan basketbolcular için birçok soruna yol açmaktadır. Bu anlamda katılımcıların tümü, TB2L ve EBBL’de sözleşmesiz çalıştırılan basketbolcuların; gelir ve sağlık güvencelerinin olmadığını, tüm lig sezonunu kapsayan 10 ay boyunca ücretlerinin ödenmeyebildiğini, sorunlar karşısında haklarını arayamadıklarını, hastalanmaları ve sakatlanmaları durumunda ise sağlık güvencelerinin bulunmaması sebebiyle hastane masraflarını kendileri karşıladığını belirtmiştir. TBF’nin, TB2L ve EBBL’de sözleşmesiz basketbolcu çalıştırılmasını mümkün kılan kayıt dışı düzenlemesinin temel sebebi; bu liglerdeki kulüplere mali açıdan esneklik getirerek vergi ve sigorta primi ödemelerini kolaylaştırmak ve dolayısıyla kulüplerin bu liglere katılımını teşvik ederek liglerdeki rekabet düzeyini arttırmaktır. Ayrıca kulüpler maliyet avantajlarından dolayı sözleşmesiz çalıştırdıkları basketbolculara yüksek ücretler teklif ederek TB2L ve EBBL’de kayıt dışı çalışmayı çekici hale getirebilmektedir. Kulüplerin bu tutumu, TB2L ve EBBL’de sözleşmesiz çalıştırılan basketbolcuların çalışma hayatında güvencesizliğin örgütsel nedenlerini ortaya çıkarmakta ve aynı zamanda basketbolcuların kapsamına girdiği 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu’nun ihlali sebebiyle güvencesizliğin hukuki nedenlerini oluşturmaktadır.

BSL, TBL ve diğer liglerde sözleşme ile çalıştırılan basketbolcular da sözleşmeleri olmasına rağmen kayıt dışı uygulamalar ile karşılaşmaktadır. BSL, TBL ve diğer liglerdeki kulüpler daha az sigorta primi ödemek amacıyla; sözleşme ile çalıştırdıkları basketbolcuların sözleşmelerinde yazılı olan ücret düzeyini almış oldukları ücret düzeyinden düşük göstermektedir. Ayrıca görüşme yapılan basketbolculardan özellikle TBL ve TB2L’de sözleşme ile çalıştırılanlar; sigorta primlerinin

1 <https://www.tbf.org.tr/dokuman>

2 TB2L ve EBBL’nin sözleşmesiz basketbol ligleri olarak kabul edilmesi her basketbolcunun sözleşmesiz çalıştırıldığı anlamına gelmemektedir. Ancak TBF’nin yapmış olduğu düzenleme ile bu liglerde çalıştırılan basketbolcular ile sözleşme yapılması zorunluluk taşımamaktadır.

kendilerinden habersiz bir şekilde ödenmediğini, bu durumu hastalık veya sakatlık durumunda hastaneye gittiklerinde öğrendiklerini belirtmiştir. Bu anlamda gelişmekte olan ülkelerde güvence-siz çalışmanın yaygın olarak görülen kayıt dışı çalışma faktörü, ülkemizin diğer çalışma alanlarında olduğu gibi Türkiye Basketbol Liglerinde de çeşitli görünüşleriyle ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Basketbol Liglerinde kayıt dışı çalışma sorununu katılımcı 4 ve katılımcı 6 şu şekilde ifade etmiştir;

(K4): “Benim oynadığım liglerde düzensiz sigorta yapılıyor. Mesela ben TBL’de 4 aydır sigortanın yatmadığını biliyorum. Sigortaya gerek yoksa sözleşmeye de gerek yok. Sürekli aslında bir yerden bir şeyler kaçırıyolar.”

(K6): “TB2L’de ve EBBL’de sözleşme zorunluluğu yok. Yapılan federasyon sözleşmesi de sadece format icabı yapılan bir sözleşme oluyor. Onun dışında birçok kulüpte sözleşme yok. Bu durumda sakatlandığınız zaman kulübün ameliyatınızı karşılamıyorum deme hakkı var.”

4.3.1.4. İş Sağlığı ve Güvenliği Sorunu

Ülkemizde uygulanan 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu’na göre; TBF ve kulüpler iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak ile yükümlü tutulmaktadır. Ancak görüşme yapılan basketbolcular, TBF’nin ve kulüplerin yeterli düzeyde sağlık ve güvenlik önlemlerini almamaları sebebiyle; çalışmalarını gerçekleştirdikleri spor salonlarının, konaklama ve ulaşım şekillerinin, maçları yöneten hakemlerin ve sağlık personeli eksikliğinin sağlık ve güvenlikleri açısından sorunlara yol açtığını belirtmiştir.

TB2L ve EBBL’de çalıştırılan basketbolcular, maçların ve antrenmanların yapıldığı spor salonlarının; yeterli düzeyde ısınmaması, zeminlerinin bakımsızlıktan dolayı kayması ve soyunma odalarının hijyenik olmaması sebebiyle hastalanmakta ve sakatlanmaktadır. Bu sorunlara ilişkin kulüplerin gerekli önlemleri almaması sebebiyle basketbolcular, spor salonlarının zeminlerini ve soyunma odalarını kendileri temizlemek zorunda kalmaktadır.

Görüşme yapılan basketbolcular tüm liglerde oynanan maçlarda; basketbol sahasının zemini-ne yapıştırılan reklam afişleri nedeniyle birçok sporcunun aşıl tendonu kopması ve çapraz bağ yırtılması gibi uzun süreli iş göremezlik durumuna düşürecek sakatlıklara maruz kaldığını belirtmiştir. Türkiye Basketbol Liglerinin ekonomik seviyeleri arttıkça ticari amaçlar ile sahaya yapıştırılan reklam afişlerinin basketbolcular üzerinde oluşturduğu sorunlar da artmaktadır. Zira BSL’de gerçekleşen maçlar naklen yayınlandığı için sahaya yapıştırılan reklam afişleri de reklam gelirlerinin artması amacıyla diğer liglere göre daha fazladır. Bu nedenle BSL’de çalıştırılan basketbolcular reklam afişlerinden kaynaklı olarak diğer liglere göre daha çok sayıda ve ciddi sakatlıklar geçirmektedir. Kulüplerin ekonomik amaçları doğrultusunda basketbolcuların sağlığını ve güvenliğini hiçe sayan bu uygulama, Türkiye Basketbol Liglerinde güvencesizliğin örgütsel nedenini oluşturmaktadır. Bu sorunu eski basketbolcu Ercan Kurtoğlu şu şekilde ifade etmiştir:³

“Olan oyunculara oluyor. Kimi kaslarını yırtıyor, kimi ise aşıl tendonunu. Teknolojinin en üst noktaya ulaştığı bir devirde, halen reklamları parkeye yapıştırmak kadar aptal ve gereksiz bir olay olamaz. Oynayanlarla ilgili en kritik kararları oynamayanların vermesine hiçbir zaman anlam verememişimdir.”

3 <https://www.hurriyet.com.tr/basketbolcular-isyanda-daha-kac-kisi-sakatlanacak-28583386> (Erişim tarihi: 28.03.2015).

Görüşme yapılan basketbolculardan özellikle TB2L ve EBBL'deki kulüpler tarafından çalıştırılanlar, deplasman maçlarına giderken sağlanan ulaşım ve konaklama imkanlarının kısıtlılığını vurgulayarak; deplasman maçları için maçın oynanacağı gün yola çıkıp aynı gün geri döndüklerini, gidecekleri şehrin uzak olması durumunda ise maç sonrasında kulübün konaklayacak yer sağlayamamasından dolayı havaalanında kaldıklarını belirtmiştir. Basketbolcuların hem maç günü yolculuk yaparak dinlenmeden maça çıkması hem de maç sonrası dinlenme imkanlarının bulunmaması sakatlık risklerini arttırmaktadır.

TB2L ve EBBL'de çalıştırılan basketbolcuların sağlık güvenliği açısından risk oluşturan bir diğer sorun ise; tecrübesiz ve bilgi düzeyi yetersiz hakemlerin maçları yönetmesi olarak belirlenmiştir. TBF alt klasman hakemlerini tecrübe kazanması için TB2L ve EBBL maçlarında görevlendirmektedir. Görevlendirilen hakemler ise çoğu zaman bu liglerde oynanan maçların seviyesine ayak uyduramamaktadır. Görüşme yapılan basketbolcularda oluşan genel kanı; bu liglerdeki hakemlerin maçların sertlik seviyelerini ayarlayamamalarından dolayı basketbolcuların sakatlanmasını kolaylaştırdığı yönündedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde TBF'nin ve kulüplerin almış olduğu iş sağlığı ve güvenliği önemleri, liglerin seviyelerine paralel olarak azalmaktadır. Bu anlamda BSL kulüpleri çalıştırdıkları basketbolcuların sağlık ve güvenliği için; kulüp doktoru, fizyoterapist, masör, kondisyoner, psikiyatrist ve malzemeci gibi kulüp personellerini istihdam ederken TBL kulüpleri genellikle kondisyoner, masör ve malzemeci istihdamı ile yetinmektedir. TB2L ve EBBL kulüplerinde ise basketbolcuların sağlık ve güvenliğine ilişkin personellerin hiçbirinin çalıştırılmadığı görülmektedir. Zira alt liglerde faaliyet gösteren kulüpler için basketbolcuların sağlık ve güvenliğine ilişkin personel istihdamı kulüp maliyetlerini arttırmaktadır. Bu nedenle kulüplerin ekonomik çıkarları basketbolcuların çalışma hayatına ilişkin temel haklarının önüne geçmektedir.

4.3.1.5. Hafta Tatili Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular, çoğu zaman hafta tatili olmadan çalıştırılmaktadır. Görüşme yapılan basketbolcular çalışma hayatlarında hafta tatili sorununun fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarını olumsuz etkilediğini ve sakatlık riskini arttırdığını belirtmektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde hafta tatili sorunu genellikle kaybedilen maçlar sonrasında basketbolcuların izin gününü ceza antrenmanı yaparak geçirmesi veya basketbolcuların yüksek verim göstermesi amacıyla daha fazla çalıştırılması şeklinde görülmektedir. Kulüpler rekabet üstünlüğü sağlamak amacıyla basketbolcuların çalışma hayatını kuralsızlaştırarak anayasal bir hak olan hafta tatili hakkını ihlal etmektedir. Bu durum aynı zamanda güvencesizliğin örgütsel nedenlerinin basketbolcuların çalışma hayatına yansımalarının bir sonucu olarak 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun 421. maddesinde belirtilen hafta tatili düzenlemesinin de çiğnenmesi anlamına gelmektedir. Bu anlamda Türkiye Basketbol Liglerinde kulüplerin örgütsel nedenlerinden dolayı gerçekleşen güvencesizliğin hukuki boyutu şu şekilde aktarılmıştır:⁴

“Banvit karşısında 77-99 mağlup olan Anadolu Efes'te baş antrenör Ergin Ataman, maç sonu takıma antrenman yaptırdı. Ertesi gün içinde sabah antrenmanı, öğle antrenmanı ve akşam antrenmanı yaptırtan Ergin Ataman, oyunculara 24 saat içerisinde 4 antrenman yaptırmış oldu.”

---

4 <https://trendbasket.net/ergin-ataman-banvit-macindan-sonra-oyunculara-antreman-cezalari-yagdirmis/> (Erişim tarihi: 29.12.2017).

4.3.1.6. Psikolojik Taciz Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular, çalışma hayatında sağlıkları için risk oluşturan psikolojik faktörler kapsamında psikolojik taciz ve yıldırma hareketleri ile karşılaşmaktadır. Bu sorundan daha çok sakatlık geçiren ve genç basketbolcular etkilenirken, diğer basketbolcular da kulüpler tarafından sistematik ve kasıtlı olarak psikolojik tacize uğramaktadır.

Görüşme yapılan basketbolcular; kulüplerin sakatlık geçiren basketbolculardan yararlanamaları sebebiyle sözleşmelerini feshedebilmek için tedavi süreçlerini geciktirme, sigorta primini ve sözleşmede yazan ücret düzeyini ödememe gibi yaptırımlar kullandığını belirtmiştir. Türkiye Basketbol Liglerinde psikolojik taciz sorunu ile karşılaşan diğer bir grup ise genç basketbolculardır. Genç basketbolcular (24 yaş ve altı), kendilerinden yaşça büyük basketbolcular (24 yaş üstü) tarafından sporun vermiş olduğu rekabetin etkisiyle sözlü saldırılara uğramaktadır. Görüşme yapılan basketbolcuların tümü gençlik dönemlerinde kulüp içinde yaşça büyük basketbolcuların buldukları konumu korumak adına, kendilerine sözlü saldırılarda bulduklarını belirtmiştir.

Türkiye Basketbol Liglerinde psikolojik taciz sorunu, sakatlık geçiren ve genç basketbolcular dışındaki basketbolcularda da görülmektedir. Örneğin TBL kulüplerinden biri olan Manisa Büyükşehir Belediyesi'nde çalıştırılan Orbay Kaya'nın, çalıştırıldığı kulübün sözleşmesini feshetmek istemesini kabul etmemesi üzerine karşılaştığı psikolojik taciz sorunu şu şekilde aktarılmıştır:⁵

“Kadro dışı bırakılan Orbay Kaya'ya özel idman saatleri vermişler. Manisa'da ama ilçelerinde... Bir gün Turgutlu'da (Manisa'ya olan uzaklığı 78 km), bir gün Salihli'de (Manisa'ya olan uzaklığı 118 km). Kendi antrenörlerini de göndermedikleri için o ilçelerde antrenör lisansı olan beden eğitim öğretmenlerinden yararlanmışlar antrenmanlar için... Tartan zeminlerde, plastik toplarla. Yetmedi, aynı gün iki ayrı ilçeye göndermişler. Orbay Kaya ise; antrenmana çıkmadı diye noter vasıtasıyla zabıt tutulmasını önlemek için her antrenmana gitmek zorunda kalmış...”

Türkiye Basketbol Liglerinde çalıştırılan basketbolcular; psikolojik taciz altında gerçekleşen işlerinin devamlılığını sağlamak bakımından güçsüzlük durumuna düşmeleri sebebiyle literatürdeki güvencesizlik türlerini bire bir yansıtmaktadır. Ayrıca bu soruna ilişkin yasal bir düzenleme bulunmaması ve denetimin zorlukları sebebiyle Türkiye Basketbol Liglerinde psikolojik taciz sorunu kronikleşmektedir.

4.3.1.7. Ayrımcılık Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde ücret ve diğer çalışma koşullarının belirlenmesinde basketbolcuların yaşlarına, uyruklarına ve bireysel temsilcileri olan menajerlerine bağlı olarak ayrımcılık yapılmaktadır.

Görüşme yapılan basketbolcuların tümü, meslek kariyerlerinin gençlik dönemlerinde (24 yaş ve altı) antrenörleri tarafından kendilerinden yaşça büyük basketbolcular (24 yaş üstü) karşısında, yaşlarının daha küçük olması sebebiyle ayrımcılığa uğradıklarını belirtmiştir. Bu anlamda ayrımcılık; genç basketbolcular ile yaşça büyük basketbolcular arasında fırsat eşitsizliği ve eşit işe eşit ücret verilmemesi şeklinde görülmektedir. Bu nedenle genç basketbolcular mesleklerinin varlığı ve sürekliliğine ilişkin kaygılar yaşamaktadır. Nitekim çalışanların işlerinin sürekliliğine ilişkin duymuş oldukları kaygı düzeyi güvencesizlik tanımları ile özdeşleştirilmektedir. Katılımcı 4 Türkiye Basketbol Liglerinde yaş ayrımcılığı sorununu şu şekilde belirtmiştir;

5 <http://basketfaul.com/haber?haber=80031> (Erişim tarihi: 20.03.2019).

(K4): “Antrenörler genç oyuncularını kolay harcayabiliyor. Tecrübeli oyuncunun hata sayısı daha fazla oluyor ve 4-5 hatada oyundan çıkıyor ama genç oyuncu tek hatada oyundan çıkıyor. Antrenörlere göre genç oyuncu sürekli pozitif iş yapmak zorundadır, olumsuz bir iş yapamaz. Ama tecrübeli oyuncunun yaptığı olumsuz işleri antrenörler görmezden geliyor.”

Türkiye Basketbol Liglerinde gerçekleşen ayrımcılık türlerinden biri de basketbolcuların uyruklarından kaynaklanmaktadır. Görüşme yapılan basketbolcuların tümü; Türk basketbolcular ile yabancı uyruklu basketbolcular arasında ayrımcılık yapıldığını belirtmiştir. Bu anlamda kulüpler, çalıştırdıkları Türk basketbolcuların ücretlerini zamanında ödemez iken yabancı uyruklu basketbolcuların ücretlerinin zamanında ödediği belirlenmiştir. Benzer şekilde sakatlık geçiren Türk basketbolcuların tedavilerinde gerekli özveri gösterilmez iken aynı sakatlığı yabancı uyruklu basketbolcular geçirdiğinde en kısa sürede iyileşmesi adına tüm imkânların kullanıldığı tespit edilmiştir. Görüşme yapılan basketbolculara göre, Türk basketbolcuların yaşadıkları uyruk ayrımcılığının en üst seviyede gerçekleştiği lig BSL olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle BSL’de çalıştırılan Türk basketbolcuların uyruk ayrımcılığı sebebiyle istihdam edilebilirlikleri azalmakta ve bir alt lig olan TBL’de çalışmak zorunda kalmaktadır. Bu durum ise Türk basketbolcuların ücretlerinin azalmasına, çalışma koşullarının kötüleşmesine ve çalışma hayatlarında güvencesizliğin artmasına sebep olmaktadır. Türkiye Basketbol Liglerinde uyruk ayrımcılığının temel sebebi yabancı uyruklu basketbolcuların Türk basketbolculara göre daha maliyetli olmasından dolayı kulüplerde oluşan “yabancı hayranlığı” olarak görülmektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde ayrımcılık, sadece kulüpler ve basketbolcular arasında değil, aynı zamanda basketbolcular ve onların bireysel temsilcisi olan menajerler⁶ arasında da gerçekleşmektedir. Görüşme yapılan basketbolculardan katılımcı 7 dışında tüm katılımcılar; menajerlerin, temsil ettiği basketbolcular arasında ayrımcılık yaptığını belirtmiştir. Bu anlamda menajerler, kendilerine daha çok para kazandıran basketbolcuların çalışma koşullarının geliştirilmesi adına diğer basketbolculara göre daha çok çaba göstererek ayrımcılık yapmaktadır. Dolayısıyla menajerler de kulüpler gibi ekonomik önceliklerini basketbolcuların çalışma koşullarının önüne geçirmektedir. Menajerler; gerçekleştirmiş olduğu ayrımcılık sebebiyle çok para kazanan basketbolcuların çalışma koşullarını geliştirirken, çoğunluğu oluşturan alt liglerdeki az para kazanan basketbolcuların çalışma koşullarını daha da kötüleştirebilmektedir. Ancak basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunlarının düzenlenebilmesi için çalışma hayatında kendilerini temsil eden başka bir alternatif bulunmaması sebebiyle menajerlerin yapmış olduğu ayrımcılıklara rağmen neredeyse her basketbolcunun menajeri bulunmaktadır.

Türkiye Basketbol Liglerinde ayrımcılık sorunu; ayrımcılığa maruz kalan basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunlarını yorumlaması ve değerlendirmesi açısından güvencesizliğin psikoloji boyutunu yansıtmaktadır. Bu nedenle ayrımcılık sorunu, basketbolcuların güvencesizlik algısını arttırmaktadır.

4.3.1.8. Fiziksel Şiddet Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular, özellikle altyapı dönemleri (18 yaş öncesi dönem) başta olmak üzere basketbolculuk kariyerlerinin her döneminde antrenörleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalabilmektedir. Fiziksel şiddet; antrenörlerin, çalışma performansından memnun olmadıkları basketbolcuları uyarma ve otorite sağlama aracı olarak kullanılmaktadır.

---

6 Menajerlik sistemi, Türkiye Basketbol Liglerinde sendikal temsil sorunu başlığı altında açıklanmıştır.

Türkiye Basketbol Liglerinde fiziksel şiddet sorunu, basketbolcuların altyapı dönemlerinden başlamaktadır. Antrenörler küçük yaşlardaki basketbolcuların üst düzey performans göstermesi ve basketbolcular üzerinde otorite sağlamak amacıyla fiziksel şiddete başvurmaktadır. Fiziksel şiddetin boyutu çoğu zaman basketbolcuların fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarını ciddi ölçüde olumsuz etkilemektedir. Bu anlamda görüşme yapılan basketbolcuların tümü, altyapı dönemlerinde antrenörleri tarafından fiziksel şiddete maruz kalmıştır. Genç basketbolcular antrenman veya maç sırasında hata yaptıkları zaman fiziksel şiddet göreceklerini bildikleri için hata yapma kaygısı duyduklarını ve psikolojik sağlık durumlarının olumsuz etkilendiğini belirtmiştir. Katılımcı 6, altyapı döneminde antrenörü tarafından gördüğü fiziksel şiddet sorununu şu şekilde ifade etmiştir;

(K6): “Genç takımda oynarken fazlasıyla şiddet gördüm. Yumruk, tokat gibi şeyleri katmıyorum bile. Bir gün antrenörümüz bizi dövmekten yoruldu ve birbirinizi dövün dedi. Bütün takım tek tek birbirine tokat attı ve inanın artık yanaklarımız değil ellerimiz acıyordu.”

Türkiye Basketbol Liglerinde fiziksel şiddet sorunu, ekonomik anlamda üst düzey ve kurum-sallaşmış kulüplerde de görülmektedir. Örneğin BSL kulüplerinden Galatasaray’ın 2015 yılında baş antrenörlüğünü yapan Ergin Ataman, Galatasaray’ın basketbolcusu Göktürk Uralp’in performansını beğenmemesi sebebiyle soyunma odasında fiziksel şiddete bulunmuştur. Benzer şekilde BSL kulüplerinden Fenerbahçe’nin baş antrenörü Željko Obradović; 28.01.2018 tarihinde oynanan Banvit maçının molasında, kötü performans gösteren basketbolcuları uyararak adını kulübün basketbolcusu Melih Mahmutoğlu’na fiziksel şiddet uygulamıştır. Her iki antrenör de uygulamış oldukları fiziksel şiddetin abartılmaması gerektiğini ve olması gerekeni yaptıklarını belirtmiştir. Çalışma hayatında fiziksel şiddet, istismar ve insan onurunu kırarak her türlü davranış güvencesiz çalışmanın özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

4.3.2. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Sendikal Temsil Sorunu

Türkiye’de basketbolcuların, çalışma koşullarının düzenlenmesi amacıyla sendika kurmasının önünde yasal bir engel olmamasına rağmen şu ana kadar basketbolcular tarafından kurulmuş bir sendika bulunmamaktadır. Görüşme yapılan basketbolculara göre bu durum; basketbolcuların örgütlenememelerinden ve kendilerini bireysel olarak temsil eden menajerlerden kaynaklanmaktadır.

Alt liglerde çalıştırılan basketbolcular, üst liglerde çalıştırılan ekonomik anlamda daha güçlü ve tecrübeli basketbolcuların sendikal hareketi başlatmasını beklerken üst liglerde çalıştırılan basketbolcular ise sendikal hareketin başını çekmeleri durumunda sorunların daha fazla yaşandığı alt liglerdeki basketbolculardan yeterli düzeyde destek göremedikleri için örgütlenemeyeceklerini düşünmektedir. Ayrıca BSL’de çalıştırılan çoğu basketbolcunun güvencesiz çalışma sorunlarından daha az etkilenmesi sebebiyle sendikaya ihtiyaç duymadığı, alt liglerde çalıştırılan basketbolcuların ise sendikal hareketin içinde bulunmaları durumunda kulüp bulamama ve işsiz kalma korkusu yaşadığı belirlenmiştir.

Türkiye’de basketbolcuların sendika kurmasını olumsuz yönde etkileyen faktörlerden birinin de menajerler olduğu tespit edilmiştir. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcu ve kulüp arasında gerçekleştirilen iş sözleşmesinde, basketbolcuyu temsil ederek çalıştırıldığı kulüp ile arasında hukuki bağ oluşmasını sağlayan temsilciye menajer adı verilmektedir. TBF Kulüplerin Aracı Kişilerle Çalışma Talimatına göre menajerlik; basketbolcu adına kulüpler ile çalışma şartlarını

görüşmek üzere “Aracı Kişi Sertifikasına” sahip kişileri kapsamaktadır.⁷ Basketbolcu ile menajer arasında standart basketbolcu temsil sözleşmesinin imzalanmasıyla hukuki bir temsil ilişkisi kurulmaktadır. Bu ilişki çerçevesinde menajere, temsil ettiği basketbolcunun iş sözleşmesinde belirlenen ücret tutarının belirli bir oranı basketbolcunun çalıştırıldığı kulüp tarafından ödenmektedir.⁸ Her basketbolcuyu sadece tek bir menajer temsil edebilmektedir.⁹ Bu nedenle menajelik, kolektif bir temsil mekanizmasından ziyade basketbolcuların bireysel çalışma şartlarının düzenlenmesini sağlamaktadır.

Görüşme yapılan basketbolcular; kurulacak bir sendikanın menajerlerin faaliyetlerini işlevsizleştirebileceğini ve bu nedenle menajerlik sisteminin varlığının sendikanın kurulmasını olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Ancak menajerler bireysel olarak temsil ettiği basketbolcuların çalışma koşullarının korunması ve geliştirilmesi bir yana basketbolcular için çalışma koşullarını daha da kötüleştirebilmektedir. Katılımcı 7 dışında tüm basketbolcular kendi menajerlerinin çalışma sorunlarını çözemediğini hatta bazı zamanlar daha büyük sorunlara sebep olduğunu belirtmiştir. Bu durumu katılımcı 6 şu şekilde ifade etmiştir;

(K6): “Ben çok menajer ile çalıştım. Haziran ayı gelince transferler başlar ve menajeri hep sen ararsın, menajer seni çok aramaz. Temmuz ayı gelir ve kulüp bulamadığın için yavaş yavaş içindeki baskı artar. Menajer ise seni isteyen kulüpler var ama sonlara doğru bekleyelim, 3-4 bin lira daha fazlaya imza atarız, der. Ağustos ayı gelir, artık herkes idmana başlar ve menajer der ki bekleyelim, risk alacağız ama 6-7 bin lira daha fazla kazanacağız. Eylül ayı gelir, hâlâ kulübün yok ve der ki sana; şu an bende anlamadım piyasa çok kötü. Klasik menajerin sığındığı yalan.”

Türkiye’de basketbolcular örgütlenme sorunlarını aşarak bir sendika kursalar bile toplu iş sözleşmesi ve grev haklarını kullanmaları zor gözükmektedir. Zira basketbolculara toplu iş sözleşmesi ve grev hakkı veren 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, aynı zamanda basketbolcuları konaklama ve eğlence işkolunda değerlendirmesi sebebiyle kurulacak bir sendikanın toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi için geçerli olan %1’lik işkolu barajına ulaşabilmesi mümkün gözükmemektedir. Basketbolcuların toplu iş sözleşmesi ve grev hakkını kısıtlayan ve engelleyen 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu, Türkiye Basketbol Liglerinde güvencesiz çalışma sorunlarının temelini oluşturmaktadır.

4.3.3. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Eğitim Sorunu

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular, profesyonel sporculuğun getirmiş olduğu yoğun antrenman ve maç temposundan dolayı eğitimlerini spor kariyerleriyle birlikte yürütememektedir. Görüşme yapılan basketbolculardan katılımcı 6 dışında tüm katılımcılar, yüksek öğrenimlerine devam etmelerine rağmen derslere ve sınavlara katılamadıklarını belirtmiştir. Katılımcı 6 ise basketbol ve eğitimi eş zamanlı olarak yürütemediği için henüz üniversite birinci sınıfta okulu bırakmak zorunda kalmıştır. Bu çerçevede basketbolcuların vasıflarını geliştirebileceği eğitim fırsatlarının olmaması güvencesiz çalışmanın öne çıkan özelliklerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

7 <https://www.tbf.org.tr/mevzuat/talimatlar> (Türkiye Basketbol Federasyonu Kulüplerin Aracı Kişilerle Çalışma Talimatı, madde 4., s.4)

8 <https://www.tbf.org.tr/dokuman> (Sözleşmeli Ligler için Sicil Lisans Belgeleri Basketbolcu Tip Sözleşmesi)

9 <https://www.tbf.org.tr/mevzuat/talimatlar> (Türkiye Basketbol Federasyonu Kulüplerin Aracı Kişilerle Çalışma Talimatı, madde 10., s.6)

Türkiye’de basketbol ve eğitimin bir arada yürütülememesi sorunu sporcuların altyapı dönemlerinde (18 yaş öncesi dönem) başlamaktadır. Bu dönemde orta öğretim düzeyinde olan basketbolcular çalıştırıldıkları kulüplerin yanlış yönlendirmeleri sebebiyle eğitim hayatından erken kopabilmektedir. Basketbolcuların genç yaşlarında başlayan eğitim sorunu ilerleyen zamanlarda ekonomik sebeplerden dolayı kendileri için büyük pişmanlıklara sebep olmaktadır. Bu anlamda basketbolcular sporculuk mesleğini seçmek yerine iyi bir üniversitede eğitim görmeyi ve başka bir mesleğe sahip olmayı tercih etmektedir.

Basketbolcuların eğitim sorunlarına ilişkin çalıştırıldıkları kulüplerden gerekli destek verilmemektedir. Görüşme yapılan basketbolcular, sınıflarını geçebilmek için sınavlara gitmelerinin dahi çalıştırıldıkları kulüpler tarafından olumsuz karşılanacağı düşüncesindedir. Bu anlamda kulüplerin çalıştırdıkları basketbolcuların spor kariyerleri sonrasında istihdam edilebilirliklerinin artması açısından ihtiyaç duydukları akademik eğitim fırsatının önünü kesmesi; basketbolcuların hem çalışma hayatını güvencesizleştirmekte hem de spor kariyerleri sonrası geçimlerini sürdürebilecek işlerinin bulunmaması sebebiyle işsizlik kaygısına ve ekonomik belirsizliklere neden olarak sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Nitekim görüşme yapılan basketbolculardan katılımcı 1; basketbol ve eğitim arasında yaşamış olduğu yol ayrımlarının geleceğe ilişkin stres düzeyini arttırmamasından dolayı panik atak hastalığına yakalandığını belirtmiştir. Çalışma hayatında vasıfların geliştirilmesine ve yeniden üretilmesine engel oluşturan koşullar güvencesiz çalışmanın özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların spor mesleğini eğitimlerinin önüne geçirmelerindeki temel sebebin, genç yaşta para kazanmanın çekiciliği olduğu belirlenmiştir. Bu anlamda görüşme yapılan basketbolcular; ABD’de sporcuların herhangi bir ücret almadan spor bursu ile üniversite okuduğu ve basketbol kariyerini üniversite takımında sürdürdüğü modelin, Türkiye’de de uygulanması gerektiğini belirtmiştir. Zira Amerikan Kolej Sporları Kurumu’nun uyguladığı sistem; sporcuların hem genç yaşta para kazanmalarını önlemekte hem de belirli not ortalaması tutturamayan sporcuların üniversite takımında oynamasını engelleyerek, eğitim ile spor hayatının bir arada yürütülmesine imkân vermektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde eğitim sorununu katılımcı 6 şu şekilde özetlemiştir;

(K6): “Altyapıdayken kulüplerimiz; okula gitmeyin, çift antrenman yapacağız, biz size izin kâğıdı yazacağız, diyorlardı. Bu nedenle okula gitmezdik. Tabi o zamanlarda küçüğüz ve okula gitmek tatlı geliyor ama geleceğin bir felaket olacağından haberimiz yok. Şu an basketbolcu olmak isteyenlere diyebiliriz ki gerekirse basketbolu bırak ama eğitim hep ilk sırada olsun. Çünkü 35 yaşında basketbolu bıraktığın zaman yanında kalacak olan şey diploman. Maalesef bunu aktif spor yaşantısında anlayamıyorsun.”

4.3.4. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Geleceğe İlişkin Belirsizlik Durumları

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular; kulüpleriyle olan sözleşmelerinin genellikle 10 aylık (1 lig sezonu) olması ve emeklilikleri sonrasında geçimlerini sürdürebilecekleri işlerinin bulunmaması sebebiyle geleceğe ilişkin belirsizlik durumları yaşamaktadır.

Basketbolcular, sözleşmeli olarak çalıştırıldıkları dönemlerde; genellikle her lig sezonu için kulüpleriyle 10 aylık (30 Ağustos-30 Haziran) sözleşme yapmakta ve sözleşme süresince ücret alabilmektedir. Bu nedenle basketbolcular, her yılın temmuz ve ağustos aylarını; ücret almadan ve istihdamda kalabilmek adına gelecek lig sezonu için kulüp arayarak geçirmektedir. Basketbol-

cuların meslek kariyerleri boyunca her yıl yaşadığı bu sorun işsizlik kaygısı ve ücret belirsizliğinden kaynaklı olarak geleceğe ilişkin güvencesizliğe yol açmaktadır. Zira basketbolcular kendilerini isteyen bir kulübün olmaması durumunda işsiz kalmakta, herhangi bir kulüp ile anlaşmaları durumunda ise bir önceki lig sezonunda almış oldukları ücret düzeyinin çok daha azını alabilmektedir. Bu anlamda güvencesiz çalışmanın literatürdeki yaygın özelliklerinden olan; düzensiz, istikrarsız ve geçici çalışma biçimlerinin ve belirli süreli iş sözleşmesiyle çalışmanın basketbolcuların kronik bir sorunu olduğu görülmektedir.

Basketbolcuların çalışma hayatında geleceğe ilişkin belirsizlik durumlarından bir diğeri ise emeklilik sonrası yaşama ilişkin ekonomik belirsizliklerdir. Basketbolcular sakatlanmaları veya yaşlanmaları sebebiyle emekli olabilmekte olup emeklilik yaşı genellikle 35-40 yaş arasında değişmektedir. Görüşme yapılan basketbolcular; spor kariyerleri sonrasında emekli aylığı alabilecekleri tamamlayıcı emeklilik programının olmadığını ve bireysel emeklilik sistemine katılmadıklarını belirtmiştir. Bu anlamda genç sayılabilecek bir yaşta mesleklerine son vermek zorunda kalan basketbolcuların üniversite diplomaları bulunmaması sebebiyle spor kariyerleri sonrasında geçimlerini sürdürebilecekleri gelir olanakları kısıtlıdır. Dolayısıyla basketbolcuların emeklilik sonrasında çoğunlukla sporun içinde kalmaktan başka alternatifleri bulunmamaktadır. Ancak emekli basketbolcuların çok azı spor alanında faaliyet gösteren bir meslek sahibi olabilmektedir. Bu nedenle basketbolcuların spor kariyerleri boyunca gerçekleştirmiş olduğu birikimler aynı zamanda yaşamlarının bütününe kapsamaktadır.

Görüşme yapılan tüm basketbolcular mesleklerinin getirmiş olduğu geleceğe ilişkin belirsizliklerin oluşturduğu stres ve kaygı sebebiyle çoğu zaman profesyonel basketbolcu olmaktan pişmanlık duyduklarını belirtmiştir. Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların geleceğe ilişkin belirsizlik durumlarını katılımcı 4 ve katılımcı 5 şu şekilde ifade etmiştir;

(K4): “Her oyuncu bir sonraki sezona ne yapacağım kaygısı ile başlıyor. Belirsizlik yazın oyuncunun hazırlanmasını çok büyük ölçüde etkiliyor. Mesela bu yaz 1 ay boyunca kulüp bulup bulamayacağım konusunda sürekli kaygı içerisindeydim. Bu yüzden basketbolculuğun en kötü tarafı her sene acaba hangi kulüpte oynayacağım, ne kadar ücret alacağım gibi iş kaygılarıdır.”

(K5): “Basketbolu maksimum 30’lu yaşlara kadar oynayabiliyorsunuz, sonrası ise belirsiz. Bu nedenle hem ekonomik hem de psikolojik olarak gelecek kaygın çok büyük. Çünkü basketbolu bıraktıktan sonra para kazanacak bir işiniz yok.”

4.3.5. Türkiye Basketbol Liglerinde Basketbolcuların Covid-19 Sürecine İlişkin Sorunları

TBF, ülkemizde ilk Covid-19 vakasının görülmesiyle birlikte alınan sağlık önlemleri kapsamında yalnızca 2019-2020 lig sezonunu kapsamak koşuluyla Türkiye Basketbol Liglerinin tümünü iptal etmiş, geriye kalan maçlar oynanmadan lig sezonu sona ermiştir. Bu süreçte basketbolcular, liglerin iptal edilmesi sebebiyle normal lig sezonunun bitimine kadar kalan 3 aylık ücretlerini alamamıştır. Basketbolcuların sağlıkları açısından kaçınılmaz olan bu kararın faturası kulüpler tarafından basketbolculara kesilmiştir. Bu anlamda basketbolcuların Covid-19 öncesinde yaşamış olduğu ücret sorununun bu süreçte de katlanarak devam ettiği görülmektedir. Covid-19 sürecinde basketbolcuların ücret sorununa ilişkin yaşamış olduğu mağduriyet ve çaresizliği katılımcı 3 şu şekilde ifade etmiştir;

(K3): “Sporcuların fiziksel olarak çok zorlanacağından dolayı Covid-19 sürecinde maçların oynanmasından yana değilim. Çünkü çok uzun bir süre geçti aradan, aylardır elimize top alamamız.”

dık. Sadece evde yaptığımız antrenmanla yetiniyoruz, o da artık müsabaka derecesini kaldıracak düzeyde değil. Ama işin ekonomik boyutu olduğu için eğer maçlar oynanmazsa bizim paralarımız da sıkıntıya girecek. Bu yüzden lig sezonunun oynanmasından başka çaremiz yok.”

TBF tüm profesyonel ligler için 2020-2021 lig sezonunu; maçların seyircisiz oynanacağı, tüm basketbolculara ve sahaya çıkan kulüp personellerine maçlardan önce Covid-19 testi yapılacağı bir ortamda başlatmıştır. Liglerin başlamasıyla birlikte alınan önlemlere rağmen hemen hemen tüm kulüplerin sahaya çıkan basketbolcular ve kulüp personellerinde Covid-19 vakaları görülme-ye başlanmıştır. Türkiye Basketbol Liglerinde her maç öncesi yapılan Covid-19 testlerinde; kulübün en az 6 basketbolcusunda test sonucunun pozitif çıkması durumunda maçlar ertelenmekte, 5 veya daha az basketbolcunun test sonucu pozitif çıkması durumunda ise maçlar ertelenmeden test sonucu negatif çıkan basketbolcularla oynanmaya devam etmektedir. Maç öncesi yapılan testlerde negatif sonuç veren basketbolcuların, pozitif çıkan takım arkadaşlarıyla her gün sosyal mesafesiz antrenman yaptığı göz önüne alındığında, maçıdan önceki günlerde test sonucu negatif çıkan basketbolcuların maç günü diğer basketbolculara virüsü bulaştırma olasılığı oldukça yüksektir. Nitekim görüşme yapılan basketbolcular arasında 4 ayda 2 defa Covid-19'a yakalananlar bulunmaktadır. Bu durum şu şekilde ifade edilmiştir;¹⁰

“Sürekli yer değiştirmek, havaalanlarını kullanmak, otellerde konaklamak zorunda olan oyuncuların ve teknik adamların çoğu Covid-19'a yakalandı. Bazıları zorunlu test sırasında virüs taşıdığını öğrendi, buna karşılık bazıları ise hastalığı oldukça ağır geçirdi. Bunlardan biri de Balıkesir Büyükşehir Belediyesi'nden Cemal Nalga oldu. Nalga sezon başlamadan önce ilk kez Covid-19'a yakalandı. Federasyon Kupası'nın ardından TBL'de iki maçı çıktıktan sonra bir kez daha hastalandı ve ikinci Covid-19 Nalga'yı çok yordu. Nalga ikinci kez hastalandıktan sonra çok uzun süre kendisini iyi hissetmediğini belirtip, “Yaşadıklarımın yanı sıra ailem de bu sezon dinlenmemi istedi. Şimdi İzmir'de gelecek sezona hazırlanıyorum. Umarım yaşadığım son şanssızlık bu olmuştur. Basketbolu tabii ki çok özledim ancak herkes kabul etmeli ki her şeyin başı sağlık...” dedi.”

Ülkemizde tüm çalışma alanlarında sosyal mesafe ve maske önlemleri uygulanırken, bu önlemlerin uygulanmadığı tek çalışan grubu sporcular olmuştur. Zira mesleğin yapısı maske ve sosyal mesafe kurallarının uygulanmasına elverişli değildir. Bu süreçte Covid-19 olabileceklerini bilmelerine rağmen işsiz kalmamak için sahaya çıkmaktan başka çareleri bulunmayan basketbolcuların çalışma hayatlarında kaygı düzeyleri artmaktadır. Bu sorunu katılımcı 5 şu şekilde ifade etmiştir;

(K5): “İlk başlarda sporcu olmamızdan dolayı hastalığı rahat atlatacağımızı düşünmüştük. Ama bütün takım günlerce ateş, öksürük ve halsizlik içinde yattık, ağır geçti yani. Çok şükür hastalığı atlattık ama hastalığın vücutta yol açtığı tahribat sebebiyle birçok arkadaşımız antrenman ve maçlarda sakatlandı. Maçlarda sürekli ikili bir mücadele halindeyiz ve sosyal mesafe denen bir şey kalmıyor tabii. Rakibinizin nefesi sürekli yüzünüzde. Bu yüzden hem virüsü kapma riskinden dolayı hem de hastalığı atlattıktan sonra kondisyon eksikliğinden dolayı sakatlanma ve hastalanarak aynı şeyleri tekrar yaşama korkusu yaşıyoruz.”

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular arasında Covid-19 vakalarının artması, sağlıklı kalmayı başarabilen basketbolcuların da sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Zira Covid-19 test

¹⁰ basketfaul.com/haber?haber=92712 (Erişim tarihi: 24.02.2021).

sonucu pozitif çıkan takım arkadaşlarının karantina sürecine girmesi, takımdaki diğer basketbolcuların iş yükünü arttırmaktadır. Artan iş yükü ile birlikte Covid-19'ın psikolojik etkileri basketbolcuların fiziksel ve psikolojik sağlıklarını olumsuz etkilemektedir. Ayrıca Covid-19 sürecinde basketbolcular; diğer çalışma alanlarında uygulanan işten çıkarma yasağı, kısa çalışma ödeneği gibi haklardan yararlanamamaktadır. Bu nedenle Covid-19 sürecinde basketbolcuların güvencesiz çalışma sorunları, Covid-19'a ilişkin sorunlarla birlikte katmanlaşarak basketbolcuların çalışma hayatında güvencesizlik algısını arttırmıştır.

5. Sonuç

Sporun 1980'li yıllar itibariyle küresel çapta profesyonelleşmesiyle oluşan ekonomik boyut; profesyonel sporun işçileri olan profesyonel sporcular ile işverenleri olan profesyonel spor kulüpleri arasında yaşanan güvencesiz çalışma sorunlarının temelini oluşturmuştur. Bu doğrultuda ILO, 2020 yılında düzenlemiş olduğu Spor Dünyasında İnsana Yaraşır İş başlıklı Küresel Diyalog Forumunda profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarına işaret ederek, sorunlara ilişkin düzenlemelerin gerçekleşmesi ve sporcuların çalışma hayatının asgari güvencelerinden yararlanması gerektiğini vurgulamıştır. Bu çalışma, ILO'nun (2020) belirlemiş olduğu profesyonel sporda güvencesiz çalışma sorunlarının Türkiye Basketbol Liglerindeki yansımaları, spor kulüpleri tarafından çalıştırılan basketbolcuların bakış açısından ortaya koyarak, sorunlara ilişkin düzenlemelerin gerçekleştirilmesini amaçlamıştır. Bu kapsamda Türkiye Basketbol Liglerinde güvencesiz çalışma; basketbolcuların çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlar, sendikal temsil sorunu, eğitim sorunu, geleceğe ilişkin belirsizlik durumları ve Covid-19 sürecine ilişkin sorunlar başlıkları altında incelenmiştir.

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlar; ücret, sakatlık ve iş göremezlik, kayıt dışı çalışma, iş sağlığı ve güvenliği, hafta tatili, psikolojik taciz, ayrımcılık ve fiziksel şiddet olarak belirlenmiştir. Belirlenen bu sorunlar; Young (1993), Roderick (2006), Lazarevic ve ark. (2014) ve ILO'nun (2020) yapmış olduğu çalışmalara paralellik göstermiştir. Ayrıca bu çalışmalarda vurgulanan sorunlara ek olarak; psikolojik taciz ve fiziksel şiddet sorunları Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların çalışma hayatında ön plana çıkmıştır. Bu sorunların temel nedeni; literatürde profesyonel spor dışındaki çalışma alanları ile özdeşleşen güvencesizlik boyutlarının, nedenlerinin ve öğelerinin Türkiye Basketbol Liglerinin işverenleri olan spor kulüpleri ve işçileri olan basketbolcular arasında da görülmesinden kaynaklanmaktadır. Bu nedenle çalışmanın konusu itibariyle basketbolcuların ve ülkemizde profesyonel sporcu olarak geçimlerini sürdüren tüm sporcuların 4857 sayılı İş Kanunu kapsamında değerlendirilmesi veya kendilerine özgü spor iş kanununun çıkarılması gerekmektedir. Zira sporcuların yararlandığı mevcut kanunlar ve ilgili spor federasyonu talimatları, Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların çalışma hayatının asgari güvenceleri açısından dahi yetersiz kalmaktadır.

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcuların; çalışma koşullarından kaynaklanan sorunların düzenlenmesi amacıyla 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu'na göre sendika kurmalarında ve üyesi olmalarında bir engel bulunmamaktadır. Ancak basketbolcular; örgütlenme konusunda yaşadıkları zorluklar sebebiyle günümüze kadar herhangi bir sendika kuramamıştır. Basketbolcuların çalışma hayatlarında haklarını korumak ve geliştirmek adına sendikal temsilden yoksun olması güvencesiz çalışma sorunlarını arttırmaktadır. Basketbolcuların sendika kurmaları durumunda ise; 6356 sayılı Kanun'da belirtilen işkolları arasında spor işkolunun bulunmaması sebebiyle; sporcuların "Konaklama ve Eğlence İşleri" işkoluna girmesi ve bu nedenle toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi için belirlenen %1'lik işkolu barajını sağlayamayacak

olması, basketbolcuların çalışma koşullarından kaynaklanan sorunların düzenlenmesi amacıyla toplu iş sözleşmesi yapmasına engel oluşturmaktadır. Bu nedenle 6356 sayılı Kanun; bir taraftan basketbolcuların sendikalaşarak toplu iş sözleşmesi yapmasını öngörmekte diğer taraftan işkolu sorunu nedeniyle toplu iş sözleşmesi yapma hakkına engel oluşturarak çalışma koşullarından kaynaklanan sorunlarını kronikleştirmektedir. Bu koşullarda gerçekleştirilebilecek en uygun çözüm; konaklama ve eğlence iş kolunda faaliyet gösteren ve toplu iş sözleşmesi yapma yetkisi olan sendikaların örgütlenme politikalarını basketbolcuları (profesyonel sporcuları) da kapsayacak şekilde genişletmesidir.

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular, spor ve eğitim hayatlarını bir arada yürütmemeleri sebebiyle spor kariyerleri sonrası için işsizlik kaygısı yaşamaktadır. Basketbolcuların genç yaşlarında başlayan eğitim sorunu, profesyonel kariyerleri boyunca sürmektedir. Spor kulüpleri maç kazanmak ve ligde başarılı olmak gibi ekonomik hedeflerinden dolayı basketbolcuların eğitim hayatlarını arka plana atmaktadır. Bu anlamda basketbolcuların vasıflarını geliştirme (eğitim) imkanlarının bulunmaması literatürde güvencesiz çalışmanın yaygın özelliklerinden biri olarak kabul edilmektedir.

Türkiye Basketbol Liglerinde basketbolcular; 1 yıllık belirli süreli iş sözleşmesi ile çalıştırılmaları ve mesleklerini bırakmak zorunda kaldıklarında geçimlerini sürdürebilecek gelirlerinin bulunmaması nedeniyle geleceğe ilişkin belirsizlikler yaşamaktadır. Bu belirsizliklerin oluşturduğu işsizlik kaygısı, basketbolcular üzerinde psikolojik ve fiziksel sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Bu anlamda güvencesizlik öğeleri olan; belirsizlik, algılanan tehdit ve işsizlik kaygısı basketbolcuların çalışma hayatında görülmektedir.

Covid-19 sürecinde Türkiye Basketbol Ligleri; salgının bulaşıcılığının azaltılması amacıyla yalnızca 2019-2020 lig sezonunu kapsam üzere iptal edilmiş, bu süreçte çoğu basketbolcunun ücreti spor kulüpleri tarafından eksik ödenmiş veya hiç ödenmemiştir. Liglerin 2020-2021 sezonu itibariyle başlatılmasıyla birlikte mesleğin doğası gereği antrenmanların ve maçların sosyal mesafe kurallarının uyulmasına imkan vermeyen yapısı sebebiyle hemen hemen her basketbolcuda bir veya iki defa Covid-19 vakası görülmüştür. Bu durum kariyerlerinin her aşamasında sağlıklı kalmak zorunda olan basketbolcuların fiziksel ve psikolojik sağlık durumlarını olumsuz etkilemiş ve sakatlık riskini arttırmıştır. Türkiye Basketbol Liglerinde güvencesiz çalışma sorunları, Covid-19 sürecine özgü sorunlarla birlikte katmanlaşarak basketbolcuların geleceğe ilişkin güvencesizlik algısını arttırmıştır.

Teşekkür: Bu çalışmanın gerçekleşmesine önerileriyle ışık tutan değerli hocam Prof. Dr. Şerife Türcan ÖZŞUCA'ya teşekkürlerimi ve saygılarımı arz ederim.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Acknowledgements: My esteemed teacher Prof. Dr. I would like to express my gratitude and respect to Şerife Türcan ÖZŞUCA.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynakça/References

- Akşar, T. ve Kutlu, M. (2006). *Futbol ekonomisi*. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Andreff, W. (2008). Globalization of the sports economy. *Rivista Di Diritto Ed Economia Dello Sport*, 4(3), 13-32.
- Ashford, S. J., Lee, C., & Bobko, P. (1989). Content, cause, and consequences of job insecurity: A theory-based measure and substantive test. *Academy of Management Journal*, 32(4), 803-829, <https://doi.org/10.2307/256569>
- Ataçocuğu, M. Ş. (2012). *Futbol sektörünün emek ekonomisi açısından analizi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ataçocuğu, M. Ş. ve Zelyurt, M. K. (2016). Profesyonel futbolda emek-sermaye ilişkileri: Alt liglerde ücret, sosyal güvence ve sendika olgusu üzerine nitel bir çalışma. *Sportif Bakış: Spor ve Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 99-115.
- Aydın, U. (2009). Profesyonel spor sendikacılığında İngiltere ve Türkiye'ye öneriler. *Uluslararası Spor Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 4-18.
- Aydın, U., Özgüler, V. C., Kocabaş, F., Solmaz, D. Y., Katırcı, H., Demirkaya, S., Yüce, A. ve Etcı, H., (2017). Türkiye'de profesyonel sporcuların çalışma koşulları ve örgütlenme eğilimleri. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 55(4), 1873-1911.
- Aytaç, S. ve Keser, A. (2002). İşsizliğin çalışan birey üzerindeki etkisi: İşsizlik kaygısı. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 4(2).
- Büyükköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.
- Charmaz, K. (2006). *Constructing grounded theory*. London, Thousand Oaks, Sage,
- Cranford, C. J., & Vosko, L. F. (2006). Conceptualizing precarious employment: Mapping wage work across social location and occupational context. *Precarious Employment: Understanding Labour Market Insecurity in Canada*, 43-66.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. B. Demir, Çev.). Ankara: Eğiten Kitap.
- Çakır, Ö. (2007). İşini kaybetme kaygısı: İş güvencesizliği. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 1(12), 117-140,
- De Witte, H. (2005). Job insecurity: Review of the international literature on definitions, prevalence, antecedents and consequences. *SA Journal of Industrial Psychology*, 31(4), 1-6, <https://doi.org/10.4102/sajip.v31i4.200>
- Demir, F. (2009). *İş Hukuku ve Uygulaması*. İzmir: Birleşik Matbaası.
- Downward, P., & Dawson, A. (2000). *The Economics of Professional Team Sports*, London: Routledge.
- El-Hodiri, M., & Quirk, J. (1971). An economic model of a professional sports league. *Journal of Political Economy*, 79(6), 1302-1319, <https://doi.org/10.1086/259837>
- EU Athletes. (2018). *Common position paper of the members of the european elite athletes association*. Brussels: European Elite Athletes Association.
- Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels. (2016). *Global employment report: Working conditions in professional football*. Hoofddorp, Netherlands: FIFPro World Players Union.
- Flint, W. C., & Eitzen, D. S. (1987). Professional sports team ownership and entrepreneurial. *Capitalism Sociology of Sport Journal*, 4(1), 17-27.
- Gerrard, B. (1999). Team sports as a free-market commodity. *New Political Economy*, 4(2), 273-278, <https://doi.org/10.1080/13563469908406400>
- Giddens, A. (2005). *Sosyoloji* (C. Güzel, Çev.). Ankara: Ayraç Yayınevi.
- Greenhalgh, L., & Rosenblatt, Z. (1984). Job insecurity: Toward conceptual clarity. *Academy of Management Review*, 9(3), 438-448, <https://doi.org/10.2307/258284>
- Grove, J. R., Lavalley, D., & Gordon, S. (1997). Coping with retirement from sport: The influence of athletic identity. *Journal of Applied Sport Psychology*, 9(2), 191-203, <https://doi.org/10.1080/10413209708406481>
- Guardiancich, I., & Molina, O. (2018). *Örgütlenmesinde güçlük çekilen çalışanların örgütlenmesi ve temsili: Türkiye için çıkarımlar*. Çalışma Hayatında Sosyal Diyalogun Geliştirilmesi Projesi, International Labour Organization.
- Hacısalıhoğlu, E. (2015). Çalışma yaşamında güvencesizleşme, belirsizlik ve korku üzerine düşünceler. *Toplum ve Hekim Dergisi*, 30(4), 243-250.

- Hartley, J., & Jacobson, D. (1991). *Mapping the context job insecurity: Coping with jobs at risk*, London: Sage Publications.
- Heaney, C. A., Israel, B. A., & House, J. S. (1994). Chronic job insecurity among automobile workers: effects on job satisfaction and health. *Social Science and Medicine*, 38(10), 1431-1437, [https://doi.org/10.1016/0277-9536\(94\)90281-X](https://doi.org/10.1016/0277-9536(94)90281-X)
- International Labour Organization. (2020). *Global dialogue forum on decent work in the world of sport*. Geneva: International Labour Office.
- İyem, C. (2012). *Kramponlu işçiler: Bir boş zaman çalışması olarak futbolcular*. İstanbul: On iki Levha Yayınları.
- Kara, L. Y. (2018). *Üniversite öğrencilerinin işsizlik kaygısı: Celal Bayar üniversitesi çalışma ekonomisi ve endüstri ilişkileri bölümü öğrencileri üzerine nitel bir araştırma*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, P. A. (1999). İş güvencesi: Türk çalışma mevzuatındaki düzenleme-158 sayılı ILO sözleşmesi ve Temmuz 2000 tarihli iş güvencesi yasa taslağının kısaca değerlendirilmesi. *ISGUC The Journal of Industrial Relations and Human Resources*, 3(1).
- Kalleberg, A. L. (2009). Precarious work, insecure workers: Employment relations in transition. *American Sociological Review*, 74(1), 1-22, <https://doi.org/10.1177/000312240907400101>
- Kinnunen, U., & Nätti, J. (1994). Job insecurity in Finland: Antecedents and consequences. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 4(3), 297-321, <https://doi.org/10.1080/13594329408410490>
- Klandermans, B., & Van Vuuren, T. (1999). Job insecurity: Introduction. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 8(2), 145-153, <https://doi.org/10.1080/135943299398294>.
- László, K. D., Pikhart, H., Kopp, M. S., Bobak, M., Pajak, A., Malyutina, S., & Marmot, M. (2010). Job insecurity and health: A study of 16 European countries. *Social Science and Medicine*, 70(6), 867-874, <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2009.11.022>
- Lazarević, S., Dugalić, S., Milojević, A., Koropanovski, N., & Stanić, V. (2014). Unethical forms of behavior in sports. *Facta Universitatis-Series: Physical Education and Sport*, 12(2), 155-166.
- McLean Parks, J., Kidder, D. L., & Gallagher, D. G. (1998). Fitting square pegs into round holes: Mapping the domain of contingent work arrangements onto the psychological contract. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 19(1), 697-730, [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(1998\)19:1+<697::AID-JOB974>3.0.CO;2-I](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(1998)19:1+<697::AID-JOB974>3.0.CO;2-I)
- Moustakas, C. (1994). *Phenomenological research methods*. London: Sage Publications.
- Oğuz, Ş. (2011). Tekel direnişinin ışığında güvencesiz çalışma/yaşama: Proletaryadan “prekarya” ya mı?. *Mülkiye Dergisi*, 35(271), 7-24.
- Özmen, A. Ö. (2016). *Türkiye’de kamu çalışma ilişkilerinde güvencesizlik: Uyum ve direniş örüntüleri*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özveri, M. (2012). Güvencesiz çalışmanın hukuki dayanakları. *Çalışma ve Toplum*, 33(2), 147-172.
- Roderick, M. (2006). A very precarious profession: Uncertainty in the working lives of professional footballers. *Work, Employment and Society Journal*, 20(2), 245-265, <https://doi.org/10.1177/0950017006064113>
- Rodgers, G., & Rodgers J. (1989). *Precarious jobs in labour market regulation: The growth of atypical employment in western europe*. Brussels: International Institute for Labour Studies Free University of Brussels.
- Rosenblatt, Z., & Ruvio, A. (1996). A test of a multidimensional model of job insecurity: The case of Israeli teachers. *Journal of Organizational Behavior*, 17(1), 587-605, [https://doi.org/10.1002/\(SICI\)1099-1379\(199612\)17:1+<587::AID-JOB825>3.0.CO;2-S](https://doi.org/10.1002/(SICI)1099-1379(199612)17:1+<587::AID-JOB825>3.0.CO;2-S)
- Roskies, E., Louis-Guerin, C., & Fournier, C. (1993). Coping with job insecurity: How does personality make a difference?. *Journal of Organizational Behavior*, 14(7), 617-630, <https://doi.org/10.1002/job.4030140702>
- Savul, G. (2008) *Güvencesiz istihdam, örgütsel dönüşüm ve çalışma üzerine etkileri*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seçer, B. (2007). *Kariyer sermayesi ve istihdam edilebilirliğin iş güvencesizliği üzerindeki etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seçer, B. (2009). İş güvencesizliği: Türleri, başa çıkma süreci, belirleyicileri ve sonuçları. A. Keser, G. Yılmaz ve S. Yürür (Ed). *Çalışma yaşamında davranış: Güncel yaklaşımlar kitabı* içinde (s. 307-344). İzmit: Umuttepe Yayınevi

- Schwab, B. (2018). Celebrate humanity: Reconciling sport and human rights through athlete activism. *Journal of Legal Aspects Sport*, 28(2), 170-207, <https://doi.org/10.18060/22570>
- Standing, G. (2019). *Prekarya yeni tehlikeli sınıf* (E. Bulut, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Temiz, H. E. (2004). Eğreti istihdam: İşgücü piyasasında güvencesizliğin ve istikrarsızlığın yeni yapılanması. *Çalışma ve Toplum Dergisi*, 2(2), 55-80.
- Young, K. (1993). Violence, risk and liability in male sports culture. *Sociology of Sport*, 10(4), 373-396, <https://doi.org/10.1123/ssj.10.4.373>
- UNI Global Union. (2013). *An analysis of the working conditions of professional sports players*. Lyon, France: UNI Europa Sport.